

די חסידישע פרשה

מאמרים על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה

ד"ר יהודה אתה יודוך אחיך

ביאור ענינים של ראובן שמעון לוי ויהודה בעבודת ה'

יו"ל לש"פ ויחי ה'תשע"ז

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וצייונים

שנה ו / גליון רכא

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושבעה לבריאה

פתח דבר

לקראת שבת פ' ויחי, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'די חסידישע פרשה', והוא פירוש וביאור על מאמרי חסידות דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה לרבינו הזקן. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תורת חיים, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יותר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

בכדי להקל על הלומד והמעייין, הגהות כ"ק אדמו"ר הצ"צ נדפסו בתור הערות (באותיות כגון דא) בשולי הגליון ולא במקומם בגוף המאמר.

לבקשת רבים, ניתן לקבל הקונטרסים מדי שבוע בשבוע באימייל, לקבלו נא לשלוח אימייל לכתובת: rabbigelb@chassidusonline.org.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
לוי געלב

י"ד טבת,
תשע"ז

להזמין או להקדיש את הגלינות הבאים או לשלוח הערות נא ליצור קשר עם לוי געלב 310-662-3437
או באימייל rabbigelb@chassidusonline.org

The Ma'amarim of LIKKUTEI TORAH and TORAH OR are copyright by the Kehot Publication Society, a division of Merkos L'inyonei Chinuch Inc. and are reprinted here with permission.

נדפס באדיבות:

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-670

מאמר ד"ה
יתודה אתה יודוך אחיך
תורה אור פרשת ויחי דף מה

תוכן המאמר

יהודה אתה יודוך אחיך 5

פרק א (5): בכדי להיות בחיי יהודה, צריך להקדים עבודת ג' אחיו – ראובן, שמעון, ולוי

פרק ב (7): ביאור ענינו של ראובן – אהבת ה' בבחינת ראי'

פרק ג (11): חלק ב' בעבודת ראובן – התעוררות מרירות על גודל הריחוק בינו להקב"ה

פרק ד (15): ביאור ענינו של שמעון – יראת ה' הקשורה עם ענין השמיעה

פרק ה (18): ביאור ענינו של לוי – התקשרות עם השי"ת ע"י לימוד התורה

פרק ו (21): ביאור ענינו של יהודה – ביטול והתכללות באו"ס ב"ה ממש (בחינת שמ"ע)

פרק ז (23): גילוי בחינת יהודה בא דוקא ע"י הקדמת עבודת ג' אחיו

פרק ח (24): ע"י עבודת כל ד' האחים יקויים באדם המשך הכתוב – "ידך בעורף אויביך"

פרק ט (27): ב' פירושים בענין "ישתחוו לך בני אביך"

המאמר בלשונו כפי שמופיע בתו"א 30

ב"ה. תו"א פ' ויחי, ד"ה יהודה אתה יודוך אחיך וגו' [מה, א – מה, ד]

פרק א

בכדי להיות בחי' יהודה, צריך להקדים עבודת ג' אחיו –
ראובן, שמעון, ולוי

**"יהודה אתה יודוך אחיך וגו' [ידך בערך
אביך, ישתחוו לך בני אביך] (בראשית מט, ח).**

[כוונת הכתוב לפי פשוטו היא: כפי שאתה הודית
במעשה תמר ואמרת 'צדקה ממני' (אונקלוס), כך יודו
אחיך למלכות שנטלתי מראובן ונתתיה לך (רד"ק),
ויקבלו את מלכותך (כפי שנתקיים בדוד שהיה
משבט יהודה (ראה שמואל ב א-ג)), וכאשר יראו שידך
בעורף אויביך, היינו שתגבר ידך על אויביך כאשר
יפנו את עורפם אליך כדי לנוס ממך, אז ישתחוו לך
בני אביך, כמו שמשתחוים למלך, ויאמרו שלך
ראויה המלוכה (ע"פ אבע"ז ורד"ק).

ויש להבין כמה דיוקים בזה: "מהו אומרו **אתה**
יודוך אחיך, דלכאורה הול"ל 'יהודה יודוך אחיך,
ותיבת 'אתה' לכאורה מיותר. ומהו השייכות ד'יודוך
אחיך' למה שכתוב אחר כך 'ידך בעורף אויביך',
דלכאורה הם ענינים שונים. גם צריך להבין מה

שאמר: 'ישתחוו לך בני אביך', מפני מה אינו אומר
'אחיך' כמו שאמר קודם – 'יודוך אחיך', ולמה אומר
כאן 'בני אביך' כו" (סה"מ פרי"ת).

"והנה, ברכת יעקב לבניו היא הברכה כללית
לכללות נשמות ישראל, וצריך להבין מהו ענין 'יהודה
אתה' ו'ידך בעורף אויביך' בעבודה בנפש האדם" (סה"מ תרפ"ח). והולך ומבאר כתוב זה ע"פ פנימיות
הדברים, ויבאר את ענין יהודה ואחיו ראובן שמעון
ולוי כפי שהם בעבודת ה' של כל אחד מישראל.
ויבאר שתוכן ענינם מרומז בשם, וכידוע ששם של
כל דבר מורה על ענינו ותוכנו המיוחד.

ומתחיל בביאור ענינו של יהודה:]

הנה, יהודה נקרא על שם "הפעם אודה [את ה']"

(בראשית כט, לה) - כפי שאמרה לאה אמו בטעם קריאת
שמו, היינו, שענינו של יהודה הוא בחינת הודאה (אודה),
כפי שיבאר עניינה בסמוך.

[ומבאר ענינו בנפש האדם ובעבודת ה' בקצרה,
ולהלן יבאר ענינו בארוכה יותר:]

והוא בחינת הודיה שנכללות נשמות ישראל².

בחינת יהודה היא הכח שיש בכל נפש מישראל להגיע
לבחינת הודאה³. וענין ההודאה ע"פ חסידות הוא שהאדם

(1) הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו:

ביאור על מאמר זה מיד אחרי מאמר דידן בתו"א.

הנחה אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ו ח"א ע' רמח ואילך. הנחת
ר' משה בן אדה"ז שם ע' רעח ואילך.

הגהות וכו' באוה"ת כרך ה' פרשת ויחי, תתקצז ואילך. ע' תתרה
ואילך. כרך ו' ע' 2276 ואילך.

ד"ה יהודה אתה במאמרי אדה"א בראשית ע' תצז וע' תקל
מיסודים על מאמר זה.

ראה סה"מ תרפ"ח ד"ה זה. וסה"מ פרי"ת ע' ריז.

סה"מ תרל"ח ד"ה יהודה אתה.

(2) ועיין מענין הודאה בסידור בד"ה מזמור לתודה. ובדרוש ל"ג בעומר.
וראה גם בלקו"ת פ' עקב בדרוש ברהמ"ז בענין ברכת הארץ שמתחלת
בהודאה 'נודה לך'. ובלקוטי שיחות לפ' וישב ח"ו ע' 195 הערה 77.

(3) "ולכן כללות נש" נקראים ע"ש יהודה, וכמ"ש 'איש יהודי ה' בשושן
הבירה כו', שהיה משבט בנימין, ונק' בשם יהודי. ובמדרש רבה איתא: אינו
אומר ראובני אנא שמעוני אנא, אלא יהודי אנא. והיינו, מפני שיהודה הו"ע
ההודאה, שזה יש בכל אחד ואחד מישראל, ע"כ נק' כולם ע"ש יהודה כו" (סה"מ פרי"ת).

באלקות, הוא למעלה מהשתלשלות העולמות המוגבלים ובמילא למעלה מהגדרת והגבלת הזמן (שמתחילה עם התהוות סדר השתלשלות), ולכן גם ההודאה אינה מוגבלת, וקיימת תמיד ללא שום שינוי.

ושם נקרא 'יהודה' - עם תוספת יו"ד בתחילת התיבה, כי היו"ד מורה על ההוה - דבר שנמשך תמיד.

[מביא הוכחה לכך שיו"ד מורה על ההוה:]

כמו (איוב א, ה) "כִּכְהָ יַעֲשֶׂה אֵיּוֹב [כָּל הַיָּמִים]" - כמו 'היה עושה', כי בדבר ההוה ותדיר, פעמים כתוב לשון עבר, ופעמים לשון עתיד (ע"פ רש"י).

ויהיה פירוש המלה 'יהודה' [כמו 'יורה' - הודאה תמידית - בתוספת ה' [אחרי היו"ד] - יהודה.

((ובנחמיה י"א [י"ז]) נכתב 'יהודה' בסגול תחת הדל"ת - פירוש התיבה הוא לשון הודאה והלל, ובכל זאת לא כתוב 'יודה' אלא יהודה, ולפי זה מובן ש'יהודה' יכול להתפרש 'יודה').

נמצא, ש'יהודה' מורה על מקור כח ההודאה שיש בכל נשמות ישראל, היינו איך שכח זה קיים למעלה, ששם הוא בבחינת 'יהודה' לשון הוה - שנמשך וקיים תמיד ללא כל שינוי והפסק. וכח זה יורד ונמשך לתוך כל נפש מישראל גם בהיותה למטה, אבל כאן הוא אינו דבר תמידי. ועבודת האדם כאן היא לעורר כח זה שיפעל בו גם בהיותו למטה, כפי שממשיך.

וענין 'הפעם אורה'.

- שרק עכשיו הגיע להודאה, שכאמור בהיות כח הודאה זה למטה מלובש בגוף גשמי אינו גלוי בכל העתים, ויש להבין מתי ואיך כח זה בא לידי גילוי וביטוי, וזהו שממשיך.

היינו, אחר לידה ותגלות בחינות ראובן שמעון ולוי - שנולדו לפניו, שהם הם הגורמים [וממשיכים]⁶ לבחינת הוריה זו.

מודה למה שאינו מבין והוא למעלה מדעתו והשגתו, ע"ד 'מודים חכמים לרבי מאיר', שאף שלא הבינו את טעמו, מבטלים דעתם לדעת ר' מאיר. היינו, בעבודת ה', התבטלות מוחלטת להקב"ה שלמעלה מטעם ודעת, כלומר, הכח לבטל את עצמו למה שלמעלה מהשגתו ותפיסתו השכלית, וכח זה נובע מעצם הנשמה שמקושרת עם הקב"ה בקשר עצמי (למעלה מכל הגבלות ותנאים), ושלכן יש לאדם הכח לבטל את עצמו אל הקב"ה עצמו ולהתקשר עמו.

[מבאר יותר את ענין ההודאה המדובר כאן:]

'מודים אנחנו לך'⁴, 'ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים'⁵.

- היינו, 'מודים' הוא ענין ההודאה, והרי רואים שתוכנה הפנימי של הודאה הוא 'משתחוים ומודים' - כדוגמת השתחוואה שהוא בחינת ביטול גדול, כך הודאה מורה על ביטול עצום שלמעלה מטעם ודעת.

וזהו הפירוש הפנימי של 'מודים אנחנו לך', שאף שאין האדם מבין ומכיר במהותו ועצמותו ית' ('לך'), כי הוא למעלה ממדידה והגבלה והאדם יכול לתפוס רק דבר שהוא בגדרו, היינו, דבר מדוד ומוגבל - מכל מקום הוא מודה, למעלה מטעם ודעת, שזו האמת, וכיון שמהותו ועצמותו ית' היא למעלה לגמרי ממדידה והגבלה, לא שייך בו תפיסה והשגה, אלא רק הודאה, היינו, שהאדם "מודה" באמת האלוקית אף שאינה מושגת אצלו.

[כעת יבאר מדוע נק' 'יהודה' בתוספת יו"ד בתחילת התיבה, ולא הודאה וכיוצא בזה:]

אלא שלמטה - בעולם הזה, כשכח ההודאה שבכללות נשמות ישראל יורד ונמשך לנשמה המלובשת בגוף, לפי שהוא - כח ההודאה - תחת הזמן - תחת גדרו והגבלתו (שזהו אחד מעיקרי הגדרים של העולם הזה, בו נמצא כח ההודאה), נקרא 'הפעם אורה', שלא כל העתים שוות - יש פעמים שההודאה גלוי ויש פעמים שאינה גלוי.

אבל למעלה, במקור חוצב נשמותיהם, הוא - ההודאה - למעלה מן הזמן - במקור כח ההודאה למעלה

(4) נוסח ברכת 'הודאה' בשמו"ע.

(5) נוסח תפלת 'עלינו'.

היינו הבנה שכלית ברורה ביותר בגדולתו יתברך עד שמרגיש שכמעט רואה את הדברים, וזה גורם להתעוררות אהבת ה'.

ודבר זה נרמז בתיבת 'ראובן' – ראו בן, שעל ידי בחינת ראייה (ראו), נעשה 'בן' – תולדה רוחנית של אהבה, כי המדות הן תולדות השכל (דכשמבין שדבר מסוים הוא טוב, מתעורר ברגש של אהבה וקירוב אליו), ובפרט, בחינת 'בן' שייכת לאהבה כמרומז במה שכתוב 'זכר חסדו' – היינו שחסד ואהבה שייכים לבחינת זכר (בן).

[מביא ראיות על היחס שיש בין ראייה לאהבה, עד שהראיה גורמת את האהבה:]

כמו שכתוב (יחזקאל א, י) **"פני אריה אל הימין"** - ימין הוא חסד ואהבה ("חסד דרועא ימינא"), **"אריה"** **אותיות 'ראיה'** (ראה ת"ז ת"י ע) - הרי שראיה (אותיות אריה) קשורה באהבה (אל הימין).

[וראיה נוספת לכך:]

וכן היה דגל מחנה ראובן - ענין הראיה (ראו בן, כנ"ל) - **תימנה** (במדבר ב, י) - בדרום, צד הימין והחסד, כי כשפונה קדמה (למזרח), הדרום הוא לימינו.

[ונעתה, לאחר שהביא כמה ראיות שיש שייכות בין ראייה לאהבה, הולך ומבאר את הטעם וההבנה בכך שיש קשר בין ראייה לאהבה ועד שהראיה היא סיבת האהבה:]

כי ענין ראייה הוא ענין התקרבות דרך חיבה.

"דהנה, בחינת ראייה הוא בחינת ההתקרבות, דע"י הראיה וההבטה אנו רואים בחוש שבזה מתקרב האדם לחבירו ומתדבק בו באהבה, דמי שהוא מובדל מבני אדם ישנאו אותו, ומי שיתראה תמיד יתקרב לאהוב אותו, כי האהבה שמושכת לב האדם אינה אלא ע"י הראיה דוקא" (מאה"ז תקס"ו ח"א).

[ומביא ראיה לכך מפסוק:]

כמו שכתוב (הושע ט, י) **"בְּכַפּוֹרָה בְּתִאֲנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ רְאִיתִי אֲבוֹתֵיכֶם כּוֹ"**

- כתאנה מבושלת בעץ התאנה בתחלת בישול התאנים, כן נראו אבותיכם בעיני לחבכם כאשר ראיתי אותם נמשכים אחרי (ע"פ רש"י ומצו"ד), הרי שפירוש 'ראיתי אבותיכם' הוא ביטוי לענין החיבה והאהבה של הקב"ה אל האבות.

וזהו הטעם הפנימי לזה שאמרה לאה אחר לידת יהודה 'הפעם אודה את הוי'". כי לפניו נולדו ראובן שמעון ולוי, ורק אז יתכן ענין ההודאה דיהודה. כי ענינם הם הגורמים ומולידים בחי' ההודאה דיהודה. ולכן רק אז אמרה לאה 'הפעם אודה', שעתה יכול להיות ענין ההודאה.

וזהו "יודוך אחיך".

ועד"ז יובן מה שנאמר 'יהודה, אתה יודוך אחיך'. שאחיו ("אחיך") של יהודה (ראובן, שמעון, ולוי) "יודוך", "כלומר, אחיך ראובן ושמעון ולוי הוא שעשאוך להיות נק' יהודה" (מאה"ז תקס"ו ח"א). כאמור לעיל, שדוקא ע"י התעוררות בחינות הללו גורמים לבחינת הודיה זו דיהודה, כפי שיבואר לקמן.

פרק ב

ביאור ענינו של ראובן – אהבת ה' בבחינת ראי'

וביאור ענין זה - בחינות ראובן שמעון ולוי, וכיצד הן גורמות ללידת והתגלות בחינת יהודה:

[מתחיל בביאור ענינו של ראובן.]

וביאור ענינו בקיצור: ראובן מלשון ראייה וקאי על עבודת האדם בבחינת ראייה. היינו התבוננות עמוקה וחזקה ביותר בגדלות ה' עד שהדברים ברורים במוחו ומתאמתים אצלו שכאילו רואה אותם בעיני שכלו. וראיה זו גורמת ומעוררת באדם בחינת אהבה לה', שכן כשגדלות ה' היא ברורה אצלו עד כדי כך שכאילו רואה את זה מתעורר באהבה גדולה ורצון גדול להכליל בו יתברך.

וזהו שממשיך:]

הנה, ראובן הוא על שם "ראו בן", [היינו] **בחינת ראייה** [באלקות].

[מבאר עניינה של ראייה זו ופעולתה:]

ובחינת ראייה זו היא הגורמת המשכת [והתעוררות] **בחינת האהבה** [להשי"ת].⁸

(7) ראה בראשית רבה פ"א, ג.

(8) ראה ד"ה יהודה אתה תרפ"ח. סה"מ תש"ח ע' 155.

ועל דרך זה - כדי לעורר את האהבה על ידי הראיה בגדולתו יתברך - נתקנו 'פסוקי דזמרה' ו'יוצר אור' קודם קריאת שמע - להתבונן בתוכן הדברים האמורים שם, כדי שיבוא לקיום 'ואהבת'¹⁰ בקריאת שמע - שכן "כל העבודה ויגיעה של עובדי ה' בתפלה הוא לבוא למדת האהבה" (קונטרס התפלה שם), כי "ענין התפלה היא קיום מצות קריאת שמע 'ואהבת' וגו'" (תו"א פ' כי תשא ד"ה שמאלו). הרי שהראיה בגדולת ה' (התבוננות בפסוקי דזמרה ויוצר אור) גורמת להתעוררות האהבה ('ואהבת' בק"ש).

[ויבאר איך שפסוקי דזמרה בסיפור שבחו של מקום וברכות קריאת שמע מהווים הכנה לקיום מצות ק"ש 'ואהבת את ה' אלקיך':]

כי עיקר הכוונה בסיפור שבחו של מקום הוא - לא רק לספר את גדולתו יתברך, כי באמת אינו צריך לשבחים שלנו, אלא הכוונה היא אכן להתבונן ולהעמיק דעתו בתוכן השבחים ולהגיע מכך לראיה מוחשית בהדברים, כפי שממשיך:

כי לא די בידיעה לברכה.

- לא מספיק שהאדם רק ידע אודות גדולתו יתברך, היינו עצם הידיעה בענייני גדלות ה'.

[מבאר החסידות בבחינת ידיעה:]

לפי שהיא בחינת העלם.

- ידיעה לבדה נשארת באדם בהעלם ואיננה פועלת שינוי במהותו, היינו שעצם זה שידוע אודות גדולתו יתברך אינו מחייב שישתנה מחמת זה בגלל שבידיעה הדברים הם עדיין בהעלם אצלו ואינו מורגשים במוחו ולבו.

[מביא דוגמא לכך שידעה היא בחינת העלם ואינה פועלת שינוי באדם:]

ואפילו 'גנבא אפום מחתרתא וכו' [רחמנא קריא] (ברכות סג, א).

ענין הידיעה הוא בהעלם עד כדי כך שיכול להיות ענין 'גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא', היינו שיגנוב בה בשעה שידוע שדבר זה אסור. שהרי כאשר הגנב עומד לגנוב, הוא

רק ש"ראי' זו ענין קירוב של אהבה הוא מלמעלה למטה" (מאה"ז תקס"ו ח"א), מן הקב"ה אל בני ישראל.

וזהו [מה שאמרה לאה אמו בטעם קריאת השם 'ראובן'] **"כי ראה ה' וגו' (ראיה), כי עתה יאהבני אישי (אהבה) וגו'" (בראשית כט, לב).**

זוהי הכוונה הפנימית במה שנאמר בראובן, שע"י בחי' הראיה ('כי ראה ה'), נמשך להיות ענין האהבה ('כי עתה יאהבני אישי').

נמצא, שראובן הוא בחינת ראייה באלקות הגורמת להתעוררות האהבה לה'.

[כל הדוגמאות עד כאן היו איך שענין הראיה הוא ענין התקרבות דרך חיבה מלמעלה למטה, מהקב"ה עלינו. עכשיו יסביר איך שענין הראיה הוא ענין התקרבות דרך חיבה מלמטה למעלה:]

וענין המשכה זו בכנסת ישראל - ענין הראיה הגורמת אהבה, כפי שבא לידי ביטוי בעבודת השם - הוא בחינת 'לאסתכלא ביקרא דמלכא'⁹ - להסתכל בכבוד המלך, ענין הראיה בגדולת ה' בעיני שכלו.

[היינו:]

לעורר את האהבה עד שתחפוץ לדבקה בו יתברך - התעוררות אהבת השם על ידי הכרה ברורה בגדולתו יתברך, כאילו רואה אותו בעיניו ("כנראה בחוש בכל טועם טעם ראי' עין השכל שבלב, שנמשך ונדבק לבו אחרי ה' אחד כו") (מאמרי אדמו"ר האמצעי ע' תקלד).

[עתה הולך ומבאר שעבודה זו דראובן - ראייה המביאה לידי אהבה - היא גם התוכן והמטרה פנימית של פסוקי דזמרה וברכות ק"ש. היינו, שכוונת תקנת אמירת חלקים הללו דתפילה היא כדי שהאדם יתבונן וישים את לבו לתוכן הדברים האמורים שם ועי"ז יכול להגיע לראיה שכלית בהם ולהתעורר באהבת ה' על ידי זה (וכך יבאר להלן בכל ד' האחים שעבודת כל אחד כנגד חלק אחר בעבודת התפילה):]

(9) ראה זהר חלק ב' רמז, ב. חלק א' קצט, א. לח, ב. חלק ג' יג, א. וראה לקו"ת שה"ש מא, ד. תו"א מז, ג.

- לא רק התבוננות בריבוי בכמות, כי אם גם איכות ההתבוננות תהיה גדולה, היינו, שמעמיק דעתו ו'תוקע' מחשבתו בחוזק עד שהענין נכנס ונקלט היטב בתוך מוחו.

[ומבאר במה צריך להתבונן:]

איך ש"מלכותך מלכות כל עולמים" (תהלים קמה, יג - המזמור הראשון בפסוקי דזמרה).

- שהקב"ה הוא מלך על כל העולמות והנבראים כולם, ולפי פנימיות הדברים - "שכל עולמים חיותם וקיומם והתהוותם מאין ליש הוא מבחי' מלכותו ית', שהיא בחי' הארה בעלמא, התפשטות לזולתו, שאינו נוגע לעצמותו ומהותו כביכול" (תו"א יתרו עג, ד)¹¹, וממילא כל העולמות אינם תופסים מקום אצלו כלל.

"אלף אלפים ורבו רבבן כו' [קדמוהי יקומין]" (דניאל ז, י).

ומתבונן בענין 'מה רבו מעשיך ה'', היינו, בריבוי המלאכים שעומדים לפני השם לשרתו, וכולם בטלים אליו ומקבלים את חיותם מהארה אלקית בלבד, בחינת מכלות (וזהו תוכן ההתבוננות של ברכות ק"ש המדברות אודות המלאכים העליונים וגודל ביטולם לה').

והוא לברוך יתברך הוא יחיד ומיוחד [לאחר שנברא העולם] כמו קודם שנברא העולם.

למרות כל הריבוי העצום הזה של עולמות ונבראים, הקב"ה נשאר המציאות האמיתית היחידה הקיימת גם לאחר בריאתם, כי, כאמור, כל התהוות כל העולמות באה מבחינת הארה וזיו בלבד של אלקות, שאין לזיו הזה שום תפיסת מקום לגבי הקב"ה בעצמו, ולכך גם כל העולמות המתהווים מזיו זה אין להם שום חשיבות אצלו יתברך, וכאילו אינם קיימים ממש, ד'כולא קמיה כלא חשיב', וזהו גם אחרי שנברא העולם.

קורא להשם בתפילה שיצליח בגניבתו, ואף שיודע שהצלחתו תלויה בהשם, שלכן הוא מתפלל אליו קודם הגניבה, ושמוזהר על הגניבה, הידיעה לא מונעת ממנו לעבור על רצונו יתברך, כי, כאמור, הידיעה היא בהעלם.

"וכדמיון זה יש בכמה בני אדם בעסקיהם באונאה וגזל ועולה שעושה איש לריעהו, ומבקשים עזר ה', כמו ששם שמים שגור בפי הכל גם על דבר שהוא נגד רצון ה' כ'גנבא כו' [אפום מחתרתא]'. והיינו, משום דמה ששם שמים שגור בפיו הוא רק מן השפה ולחוץ, שאם הי' בגילוי אור וידיעה וראי' מקרוב, לא הי' עושה גזל ועול וכהאי גוונא" (מאמרי אדמו"ר האמצעי ע' תקלה).

היינו שאדם יכול לדעת מה טוב ומה אינו טוב בלי שיפעל בו לנהוג בהתאם לידיעתו, כי ענין הידיעה לבדה אינו "נוגע" אל האדם.

ולא יבוא לקיום 'ואהבת' - התעוררות אהבת השם בלבו - כי אם כשיצא מההעלם אל הגילוי, ומבחינת ידיעה לבחינת ראייה ממש - כשעולה מבחינת ידיעה (העלם) לבחינת ראייה (גילוי) בגדולת ה', שכאילו רואה את גדולתו יתברך עד שהדברים גלויים וברורים במוחו ומתאמתים אצלו.

שהוא בחינת גילוי, 'לאסתכלא' דוקא - התבוננות עמוקה וחזקה ביותר, המביאה לידי ראייה שכלית באלקות, שדווקא אז יתפעל וישתנה מזה, ויגיע להתעוררות אהבת ה'. וזהו טעם לדיוק לשון הזהר 'לאסתכלא ביקרא דמלכא' ולא לשון של הבנה או השגה, כי לא די בכך, אלא יש צורך בראיה ברורה בגדולתו יתברך כדי שיתעורר באהבה מזה, כנ"ל.

[ומבאר איך ניתן להגיע לראיה זו:]

והיינו, על ידי שירכה לספר בשבחיו יתברך.

- היינו, שבפסוקי דזמרה ובברכת ק"ש, ירבה להתבונן בתוכן הדברים, כלומר, אריכות ההתבוננות, ולא בדרך מעביר בלבד שחושב על הדברים לזמן קצר כי בכך לא יבוא לראיה באלקות.

ולחעמיק דעתו.

(11) "כמו על דרך משל מלך בשר ודם, שבחי' היותו מלך על המדינה אינו בחינה ממהותו ועצמותו, כי מהותו ועצמותו הוא מה שהוא חכם ונבון, ורק ענין מלכותו הוא מה ששמו נקרא עליהם, שמולך על הארץ.

"וכך יובן למעלה, שהתהוות ובריאת כל העולמות עליונים ותחתונים הוא רק ע"י מדת מלכות, שאין לכל העולמות ערך ושייכות למהותו ועצמותו ית', שהוא רם ומתנשא מהם, והחיות והתהוות העולמות נמשך להם רק ממה שנק' הוא ית' מלך עליהם, ואין מלך בלא עם" (לקו"ת שיר השירים מ, ג).

כמאמר¹² 'יחיד, חי העולמים מלך בו'.

- "כלומר, שהוא יחיד ומיוחד לבדו כמו קודם שנברא העולם שאינו בגדר עלמין כלל, ומה שהוא 'חי העולמים', הנה, החיות המתפשט בעולמות אינו אלא בבחינת 'מלך' (תו"א צו, א), היינו השפע החיצוני והמצומצם הבא מבחינת המלכות, כנ"ל, ולכן, אין התהוות העולמות פועלת בו שינוי, כי באה ע"י הארה חיצונית ממנו יתברך שאינה נחשבת לכולם לגביו.

ואמיתות שם 'יחיד' הוא, שהוא לבדו הוא.

- היינו, שתואר זה (יחיד) מורה על מהותו ועצמותו יתברך שלגביו אין עוד מלבדו ממש, שאין העולמות קיימים כלל, וזהו משמעות מילת 'יחיד', שהוא הדבר היחיד הקיים (כמו 'בנך יחידך', שאין בן אחר חוץ ממנו).

וענין 'אחד'.

מה שאומרים על הקב"ה התואר 'אחד' (כמו 'שמע ישראל .. ה' אחד'), זה מורה על אחדות נמוכה יותר, כי אחד משמע שיש שני לו, שהוא ענין 'אחד המנוי', 'ע"ד משל יעקב היה לו י"ב שבטים, ואעפ"כ נק' ראובן 'אחד'", וזאת משום ש'אחד' מורה לא על הקב"ה עצמו שלגביו אין מקום למציאות העולמות, אלא על האור האלקי המאיר ומתפשט בתוך העולמות להחיותם, ולגבי אור זה הרי ישנה נתינת מקום למציאות העולמות, שהרי אור זה עניינו להוותם ולהחיותם. וזהו שממשיך.

[מבאר איך שאחדות זו שהיא התוכן של מילת

'אחד' נרמזת גם באותיותיה:]

הוא שנמשך בחינת א' - 'אלופו של עולם', הקב"ה - בחי' וד' - שהם ז' רקיעים והארץ (סך הכל ח') בו' [וד' רוחות העולם] - אורו יתברך נמשך בהם להוותם ולהחיותם - שיהיו בטלים ליחודו יתברך - האל"ף, כי כולם בטלים לאורו המחיה אותם.

[והיינו:]

שהחיות של שמים וארץ (הח' והד') עולה ונכלל במקורו - הא'.

- היינו, שמשמעות ענין 'אחד' היא, לא שאין מציאות העולמות קיימת כלל, כמו שהוא לגבי הקב"ה עצמו (כנ"ל, שזהו תוכנו של התואר 'יחיד'), אלא שהעולמות אכן קיימים, אבל הם בטלים לגמרי לגבי הקב"ה המשפיע בהם חיותם וקיומם בכל רגע ממש, שכל קיומם תלוי בו ואין להם זכות קיום מצד עצמם. כלומר, ש'יחיד' מורה על איך שהקב"ה הוא המציאות היחידה ממש ואין שום נתינת מקום לאיזה מציאות שחוץ ממנו, ואילו 'אחד' מורה על כך שישנה מציאות המרגישה את עצמה חוץ ממנו (שזהו ענין הח' והד' של אחד), רק שמציאות זו בטלה לגמרי אל החיות האלקית המלוכשת בה להחיותה ולקיימה.

ובך עולה אפילו החיות של הרוחניות.

- גם הדרגות הרוחניות, כמו הספירות העליונות - שהן נעלות הרבה יותר מהגשמיות, והיה מקום לחשוב שמציאותן אכן יש לה חשיבות מסוימת לגבי יתברך - גם הן בטלות לגבי ואינן תופסות מקום כלל לנגדו, כי כל חיותם וקיומם בא גם מאורו וחיותו יתברך.

כמו שכתוב (דברי הימים-א כט, יא) "לך ה' הגדולה וכו' [והגבורה והתפארת והנצח וההוד]"¹³.

- והכתוב רומז לכל הספירות (מחסד עד מלכות), שכולן הן 'לך ה' - בטלות וטפלות למקור חיותן, אורו יתברך המתלבש בהם.

[לאחר שביאר ענין 'אחד' שאומרים בק"ש, יבאר

מה שממשיכים לומר 'ברוך שם':]

ורק 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'.

שלהיות עולמות נפרדים - כדי להוות עולמות שמרגישים נפרדים ממקורם האלקי (הנרמזים במילת 'לעולם'), הם רק מבחינת 'מלכותו' יתברך - הארה מועטת ומצומצמת, כנ"ל, שהארה קטנה זו נותנת מקום למציאות העולמות והרגשת ישותם העצמית. ומאחר שמקבלים חיותם מהארה מועטת זו לכן הם בטלים וטפלים לגמרי לגבי יתברך.

(13) (ועיין מזה על פסוק 'וארא אל אברהם' (תו"א נה, ב) - שם נתבאר ההפרש בין 'יחיד' ל'אחד').

(12) נוסח ברכת 'ברוך שאמר'.

(כידוע¹⁴ שהו' הוא שם העצם על שם שמורה על עצמותו ומהותו יתברך) – יהיה 'אלקיד' ממש, היינו, כוחך וחיותך¹⁵, שורה ומתגלה בכך, שירצה לדבוק באין סוף ב"ה ממש.

וכמו שכתוב (תהלים עג, כה) - לגבי אהבה גדולה זו - **"מי לי בשמים בו"** [ועמך לא חפצתי בארץ] - מה שזה לי לרצות בשמים, ברוחניות, וחוף ממך אינני רוצה בשום דבר בארץ הגשמית, כי הכל בטל אצלו ואינו תופס מקום כלל, כמבואר לעיל, ולכן ירצה לדבוק רק בו באין סוף ב"ה ממש, "כי באמת אין עוד מלבדו", ולמי יחפוף זולתו [ית']? "לקו"ת פ' פנחס ד"ה צו את בני ישראל הב'¹⁶.

פרק ג

חלק ב' בעבודת ראובן – התעוררות מרירות על גודל הריחוק בינו להקב"ה

[ויהנה, העבודה של ראובן עד כאן (ההתבוננות באופן של אסתכלא ביקרא דמלכא) הוא בעיקר בנפש האלקית, ובדרך כלל כשמאיר אור הנפש האלקית, אזי הוא בחי' ההתאמתות והאהבה כנ"ל. אבל תכלית הכוונה דגם הנפש הבהמית יבוא לזה, וכמ"ש 'ואהבת כו' בכל לבבך' – בשני יצירך, שגם היצר הרע יבוא לאהבה את ה', צריך להיות האהבה בבחינת בעל תשובה. והעבודה הזאת עדיין נכלל בהעבודה דראובן, שהוא פרשה ראשונה דק"ש" (מאמרי אדמו"ר האמצעי ד"ה יהודה אתה).

14) ראה כסף משנה הל' ע"ז פ"ה ה"ז. פרדס שער יט (שער שם בן ד'). מורה נבוכים ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב פכ"ח.

15) ידוע דאחד הפירושים בשם אלקים הוא לשון כח (כמו 'זאת אילי הארץ לקח' – גבורי הארץ), וענינו – שהוא ית' בעל כל הכוחות כולם (שור"ע אור"ח סימן ה) ולפי זה הפירוש הפנימי ב'אלקיד' – אלקה שלך – הוא (לא רק שהקב"ה שולט עליך, אלא) שהקב"ה הוא כוחך וחיותך.

16) כפתגם הידוע של אדמו"ר הזקן (שהי' נשמע ממנו, דהיינו שהיו שומעים ממנו הרבה – דרך מצותיך, שרש מצות התפלה): "איך וויל גארנישט, איך וויל ניט דין גן עדן, ניט דין עוה"ב, איך וויל מער ניט ווי דין אליין" [אינני רוצה מאומה, אינני רוצה את הגן עדן שלך, לא את העולם הבא שלך, איני רוצה אלא אותך בעצמך]. וכדיוק הרבי בזה (מאמר ד"ה ביום עשתי עשר תשל"א) שאפי' שזוהי "דיין גן עדן" [הגן עדן שלך], היינו, שניכר איך שזוהי דרגא שאין לה שום מציאות בפ"ע ורק שעל ידה נתגלה א"ס ב"ה – אעפ"כ, אינני רוצה בזה, כי הוא בטל וכאין ואפס קמיה מהותו ועצמותו ית'.

וזהו 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם', שלהיות התהוות עולמות מוגבלים ועם תחושת פירוד מאלקות, היתה המשכת הארה אלקית מועטת ביותר, 'ברוך שם כבוד מלכותו' – המשכת מבחינת המלכות שהיא, כאמור, הארה בלבד ביחס להקב"ה עצמו.

[מסיק, שעל ידי התבוננות זו יגיע לבחינת ראייה באלקות, ומזה יתעורר באהבה ויקיים את מצות ק"ש 'ואהבת את ה' אלקיך':]

ובשיאריך בענין זה - מרבה לספר בשחביו, כנ"ל, היינו ריבוי התבוננות בכמות (אריכות) בגדולתו יתברך, וביטול העולמות.

בעומק בינתו - בהתבוננות באיכות רב, כנ"ל, בהעמקה גדולה.

בבחינת גילוי במוחו - עד שמגיע להכרה ברורה בדבר, והדברים מתאמתים אצלו כאילו רואה אותם, ולא ביריעה לברה - שהיא בהעלם, כנ"ל – אזי מוליד מזה אהבה בהתגלות לבו - כמבואר לעיל שראיה מביאה לידי אהבה, להיות **"נְכַסְפָּה וְגַם כָּלְתָהּ נַפְשִׁי וְגו'** [לְחַצְרוֹת ה']" (תהלים פד, ג) - שיכסוף וישתוקק להכליל בו יתברך עד כלות הנפש.

[ולפי זה ישוב לבאר איך שפסוקי דזמרה וברכות ק"ש מהווים הכנה לקיום מצות ק"ש, שהיא מה שכתוב 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך':]

ויבוא [מההתבוננות בפסוקי דזמרה הנ"ל] לקיום **"ואהבת את ה' אלקיך" ממש, דהיינו, לדבקה בו באין סוף ברוך הוא ממש.**

- היינו, ע"י ההתבוננות הנ"ל בביטול העולמות לגבי הקב"ה עצמו, יוכל לקיים מה שכתוב בק"ש, כי יבוא להכרה ברורה שהכל בטל וכלא חשיב לגבי הוא יתברך עצמו, ולכן ירצה לדבוק רק בהקב"ה ולא בשום דבר אחר שאין לו שום חשיבות וערך כלל ביחס אליו יתברך.

וזהו 'ואהבת את הו' אלקיך', שירצה (אהבה לשון אבה שהוא לשון רצון) ש'הויה' – אין סוף ב"ה ממש

וזהו מה שהולך ומבאר:]

והנה, כתיב "ואהבת את הוי' אלקיך" בכל לבבך,
ואמרו רז"ל¹⁷: 'בשני יצריך'.

- דהוה ליה למימר 'בכל לבך', ומזה שנקט 'בכל לבבך', משמע שכוונת הכתוב היא שצריך האדם להגיע לאהבה גדולה כזו שגם ב' לבבות שלו יבואו לאהבת ה', היינו, הן יצרו הטוב, והן יצרו הרע.

דהיינו, שתהא האהבה בבחינת 'בעל תשובה'.

כאשר גם יצרו הרע ונפשו הבהמית מתהפכים לאהוב את השי"ת, הרי זו אהבה בבחינת בעל תשובה, דתשובה הוא מלשון 'שיבה' וחזרה, וכאשר גם יצרו הרע ישוב לאהבת ה', זוהי בחינת תשובה.

והנה, מזה מובן שכדי לקיים את מצות ק"ש באמת יש צורך להגיע לבחינת 'בכל לבבך' - האהבה דבחינת בעל תשובה, ולכך לא מספיק התעוררות האהבה הנ"ל הבאה מבחינת ראייה, אלא יש צורך בדבר נוסף, וכפי שממשיך.

[ומבאר ומבהיר שהכוונה כאן בענין האהבה בבחינת 'בעל תשובה' אינה לענין התשובה במובנה הפשוטה - למי שיש בידו עבירות וצריך לעשות תשובה עליהן, כי אם לתשובה במובן עמוק יותר:]

כי התשובה אינו דוקא במי שיש בידו עבירות חס ושלום, אלא אפילו בכל אדם¹⁸.

"כי הנה, תשובה אינה מעבירות שבידו דוקא [כי העולם טועים לומר דוקא אנשים פחותי הערך ובעלי עבירות הם הם הצריכים לתשובה" (לקו"ת דרושים לר"ה ס, ד)], אלא תשובה היא להשיב נפשו שירדה מטה מטה ונתלבשה בדברים גשמיים, אל מקורה ושרשה לדבקה בו ית' לבטל רצונו מפני רצון עליון" (לקו"ת דרושים לשבת שובה סו, ג).

[ומבאר ענין התשובה במשמעותה הפנימית:]

כי ענין תשובה הוא: להשיב את הנשמה למקורה ושרשה.

- ד"עיקר התשובה הוא כמ"ש 'והרוח תשוב אל

האלהים אשר נתנה' (בקהלת ס"י י"ב) " (לקו"ת פ' האזינו ע' עא, ג) - שצריך להשיב ולהחזיר הנשמה לשרשה, אל "האלקים אשר נתנה".

[ומפרש מהו שורש הנשמה:]

שהיתה כלולה במאצילה ברוך הוא, ו"צוררה בצרור החיים את ה'" ממש (שמואל-א כה, כט) - קשורה ומחוברת עם הקב"ה בעצמו.

[ועכשיו מתאר את גודל ירידת הנשמה למטה:]

וירדה ממקום כבודה - שרשה הנעלה הנ"ל, ונתלבשה בעולם הזה הגשמי - ובהגוף הגשמי של האדם.

[ומדגיש את גודל הירידה:]

שאפילו כל השנות הרוחניים שמשגת בהתלבשותה בתוך הגוף הם נופלים תחת בחינת זמן ומקום.

הנשמה למטה, כפי שהיא מלוכשת בגוף האדם, פעולתה והשגתה מוגבלות לפי הגבלת כלי הגוף. וכשם שהגוף הוא גשמי ונמצא בעולם מוגבל לפי גדרו זמן ומקום, כך הנשמה, שמשגת ע"י כלי המוח הגשמי, השגתה היא בהגשמה, ורק בענינים גשמיים (וכנ"ל לגבי כח ההודאה, שבהיותו למטה הוא תחת גדרו והגבלת הזמן). ולכן, אף שהיות הנשמה רוחנית ביכולתה להשיג ענינים רוחניים, אבל אף על פי כן, בגלל גודל ירידתה למטה גם השגה זו מוגבלת לפי הגבלות הגוף והעולם.

[מבאר כיצד משיבים את הנפש למקורה

ושרשה:]

וצריך להשיבה.

ועל האדם להשיב את הנפש למקורה העליון הנ"ל, שכן ירדה למטה כל כך, ועל ידי זה יהיה בבחינת 'בעל תשובה'.

[ומבאר כיצד משיבים אותה ובכך מגיעים

לאהבה שבבחינת 'בעל תשובה':]

על ידי "ויצעקו אל ה' בצר להם" (תהלים קז, ו), כי 'צר לו המקום' (ע"פ ישע"י מט, כ), שהוא בחינת מיצר וגבול.

(17) ברכות נד, א.

(18) בענין זה ראה לקו"ת בלק עה, ב. שבת שובה סו, ג. לקו"ש ליקוט אלוה תשל"ט הערה 12.

פחיתות ערך העולם הזה, וירצה לצאת משם, להשתחרר מכל ההגבלות הללו, ולעלות ולחזור למקורו.

וזהו הפירוש הפנימי במה שכתוב 'יתרון האור הבא מן החושך', דעל פי פשוט תמוה, מאי קא משמע לן בזה? שהרי זהו דבר פשוט שכולם יכולים לראות שהאור יש לו יתרון על החושך. אלא הענין הוא, שהאהבה היותר גדולה באה דוקא מן החושך, כמבואר כאן, שעל ידי הכרת והתבוננות האדם בהחושך וההעלם על אלקות מחמת גופו ונפשו הבהמית, תגדל האהבה לה' ביתר שאת וביתר עוז מאילו היה מתבונן באלקות גופא, כי יתרון האור והאהבה באה דוקא מן החושך עצמו.

ועל זה - מעלת אהבה זו המתעוררת מתוך החושך - אמרו רז"ל (ברכות לד, ב): 'במקום שבעלי תשובה בו' [עומדים, אפילו צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד שם] - דהיינו, שיש מעלה בבעלי תשובה, וכן בהאהבה שבבחינת בעל תשובה, גם על צדיקים גמורים, ועל דרך זה על האהבה שבבחינת ראייה הנ"ל.

וכראיתא בזהר (ח"א קכט, ב) - בטעם הדברים: 'דמשכין ליה בחילא יתיר' - שנמשכים אחרי ה' ביתר כח, כלומר, יותר אפי' מן הצדיק גמור שנמשך אחרי ה', כי הבעל תשובה בא מהחושך, ולכן נמשך אחרי ה' בהרבה יותר כח, וכך בהתעוררות אהבה זו הבאה מההכרה בהיפך, האהבה תהיה גדולה הרבה יותר מאשר האהבה המתעוררת מתוך הכרת גדלות ה' בלבד, ללא כל יחס לחושך, העלם והסתרה העולם הזה.

להיות גילוי אור אין סוף ברוך הוא ממש על נפשו, עד שגם חיות הגוף ונפש הבהמית וכחותיהם יתהפכו וישבו אל ה' ו'אתהפכא חשובא לנהורא'¹⁹ - אהבה זו הנמשכת מהחושך תהיה גדולה ותקיפה עד כדי כך שתפעל על כל מציאותו, כולל גופו ונפשו הבהמית עד שגם הם ישבו לאהבת ה', וזו היא האהבה ד'בכל לבבך' בשני יצריך, האהבה שבבחינת 'בעל תשובה'. שע"י ההתבוננות "על ההיפוך", כנ"ל, יגיע לאהבה ורצון

ההשבה באה ע"י הצעקה והרצון להתקרב להשם המתעורר מחמת ההכרה שנשמתו נמצאת במקום צר, בגשמיות עולם הזה, הרחוק מאד לגבי שרשה למעלה שהיתה 'צורה בצרור החיים' כנ"ל, "כאב שמיצר על ריחוק בנו האהוב לו ביותר, כמו יעקב על יוסף; וכן מכן אל האב כשהוא מרוחק, ומגודל הגעגועים אל אביו ואינו יכול לראותו - יחלה חולת אהבה; וכן מאיש לאשה ומאשה לאיש, אם אהבתם נפלאה בקירובם ויחודם, כן לפי ערך ממש יגדל המרירות והצער בריחוק, עד שיביא לבחינת 'חולת אהבה'" (מאמרי אדמו"ר האמצעי ע' תקמב).

והרי תשובה זו שייכת גם במי שלא חטא מעולם, שהרי גם נשמת צדיק גמור ירדה ירידה גדולה זו ממקורה העליון, ויש צורך להשיבה למקורה.

ועל זה נאמר (כמדבר טו, מא) "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים", מבחינת מיצר בו' [וגבול דעולם הזה].

לגבי יציאה זו של הנפש מהמיצר של העולם הזה ועלייתה וחזרתה למקורה נאמר 'אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים', שכן 'מצרים' הוא מלשון מיצר וגבול, והכוונה ע"פ פנימיות הענינים היא להגבילה דעולם הזה הגשמי הנ"ל, שעל האדם 'לצאת' מ'מיצר' זה.

שעל ידי המרירות אשר יהיה לו על ההיפוך - מרירות על היפך הקירוב למקורה, ועל שנמצאת במקום של חושך והעלם על אלקות, תגדל האהבה לה' ביתר שאת להתכלל באור אין סוף ברוך הוא, כיתרון האור הבא מן החושך (ע"פ קהלת ב, יג).

כשאהבתו תהי' מהמרירות על ההיפוך - היינו מהכרת האדם איפה שהוא נמצא עכשיו (בעולם הזה המוגבל השפל והחשוך, שאין בו שום גילוי אלקות), ומה הוא מקור הנשמה למעלה, איפה שהיתה (בעולם שאלקות מאיר בגילוי) - הנה, על ידי זה האדם ירצה לצאת מהמיצר הזה, ולהתכלל ממש באלקותו ית'.

ואהבתו תהיה גדולה הרבה יותר מאשר האהבה הנ"ל שבבחינת 'ראייה' שהיא באה על ידי ההתבוננות באלקות גופא. שכן אהבה זו באה ע"י ההכרה על ההיפך, על היותו נמצא בחושך והעלם, שאהבה ורצון זה הנולד מהכרה זו בהיפך יהיה גדול וחזק ביותר, כי מלבד זה שמכיר בהטוב של אלקות (אסתקלא ביקרא דמלכא), הרי גם מכיר בגודל

גדול (בגלל ענין 'יתרון האור מתוך החושך') עד כדי כך שגם חיות הגוף והנפש הבהמית יתהפכו וישבו אל ה'.

[ועתה מבאר איך שעבודה זו מרומזת בהכתובים גבי לידת ראובן, ויבאר גם כיצד שהתעוררות האדם מלמטה בבחינת ראובן גורמת להתעוררות והמשכה מלמעלה בהתאם לעבודה זו מלמטה:]

וזוהו "כי ראה ה' בעניי" (בראשית כט, לב).

מה שמבואר לעיל בענין עבודת ראובן שהוא בבחינת מרירות על ההיפך, הוא גם תוכנו הפנימי של הכתוב הנאמר בלידת ראובן 'כי ראה ה' בעניי', שהולך ומבאר טעם הקשר של בחינת ראובן ל'עניי'.

פירוש, שעל ידי 'עניי' ומרודי²⁰ -]צערין[- הוא מרירות הנפש - מחמת ההכרה בגודל ריחוקה ממקורה, כנ"ל - שב'אתערותא דלתתא' - על ידי עבודת והתבוננות האדם מלמטה - נמשך להיות 'אתערותא דלעילא' - התעוררות והמשכה מלמעלה, בהתאם להתעוררות האדם מלמטה²¹.

ו"כמים הפנים כו' [לפנים, כן לב האדם לאדם] (משלי כז, יט) - כמו שצורת הפנים משתקפת במים, כך לב האדם האוהב את חברו, אהבה זו תגרום שגם חברו יראה לו אהבה. וכך למעלה, על ידי התעוררות מלמטה נעשית התעוררות מלמעלה בהתאם לזו הבאה מלמטה.

יתרון האור בבחינת ראייה מלמעלה למטה.

- המשכת אור אלקי מלמעלה למטה בנפש האדם בבחינת ראייה והתקרבות גדולה ('כי ראה ה'), שזהו 'יתרון האור' - היינו האור הגבוה המיוחד - הנמשך על ידי העבודה מלמטה בבחינת 'מתוך החושך' (מלבד 'יתרון האור' הבא מלמטה למעלה כתוצאה מהתבוננות האדם על ההיפוך).

(20) ע"פ איכה ג, יט.

(21) מובא בזהר (זהר ח"א פ' לך פח, א) אשר 'באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא', היינו שעל ידי התעוררות האדם למטה בעבודת ה', תומשך ממילא המשכה מלמעלה בהתאם להתעוררות זו (ואם, לדוגמה, תוכן ההתעוררות הוא מדת החסד, הרי היא גורמת המשכה מלמעלה מבחי' חסד של הקב"ה; וכך במידת הגבורה וכיוצא בזה), ע"ד אמרם ז"ל 'אדם מקדש עצמו מעט מלמטה, מקדשין אותו הרבה מלמעלה'.

כלומר, שהמשכה וההתעוררות מלמעלה הנמשכת לאדם ע"י עבודתו והתעוררותו מלמטה בבחינת 'מתוך החושך' היא בחינת המשכת אור נעלה ביותר ('יתרון האור') שבבחינת ראייה, בחינת ראייה המאירה לאדם מלמעלה (בניגוד לבחינת הראייה שמלמטה למעלה, אסתכלא ביקרא דמלכא הנ"ל).

וזוהו 'כי ראה ה' בעניי' - שה'ראה ה' מלמעלה למטה נמשך 'בעניי' - על ידי בחינת 'עניי', שהוא מרירות הנפש על היותה נמצאת בחושך ומיצר עולם הזה.

[וכעת יבאר המשך הכתוב ('כי ראה ה' בעניי) כי עתה יאהבני אישי:]

'כי יאהבני' - התעוררות אהבה של הקב"ה מלמעלה למטה - בבחינת 'אישי'.

[ומבאר ענין בחינת 'אישי':]

דהיינו, כמו שכתוב (הושע ב, יח) "כיום תהוא תקראי אישי" - לפי פשוטו, לעתיד לבוא תעבדוני מאהבה ולא מיראה, 'אישי' לשון אישות וחיבת נעורים (רש"י).

ופירוש 'אישי' - ע"פ פנימיות הדברים - אש שלי ממש, וחינו, התשוקה שממטה למעלה - תשוקת האדם מלמטה להתכלל באין סוף ב"ה ולצאת מחושך ומיצר העולם, שזה בא "מלמטה למעלה" - מעבודת ויגיעת האדם מלמטה.

בחינת "ואל אישך תשוקתך" (בראשית ג, טז) - תשוקת האשה, בני ישראל, אל האיש - זה הקב"ה.

שהוא הוא - תשוקה ואהבה זו "מלמטה למעלה" היא - האש שלי - האש של אהבת השם הבוררת בלבי, תהיה בבחינת התכללות באור אין סוף ברוך הוא ממש - היינו, על ידי התעוררות אש זו מלמטה, אהבה זו תיכלל למעלה באור אין סוף ב"ה בהמשכת הראייה מלמעלה למטה.

עד שהוא הוא - אהבת האדם - יהיה 'אישי' - אש שלי ממש - של הקב"ה, בהתכללות מוחלטת בו יתברך.

ביותר והקב"ה מרומם ומובדל מאד, וכמשל מלך גדול המובדל ומרומם מעם. ובניגוד לעבודת ראובן שגורמת להתעוררות אהבת ה', הנה, עבודת שמעון מעוררת באדם תחושה של יראה מה', כי אינו מרגיש קרוב אל ה' (שהרגשה זו היתה גורמת רגש של אהבה אליו), אלא מרגיש את גודל רוממותו ומזה תפול עליו אימה ופחד גדולים מהקב"ה.

ובלשון רבינו: [

והנה, זהו ענין ראובן, שהוא ענין בחינת פרשה ראשונה שבקריאת שמע, שהוא בחינת 'רצוא'²².

ענין בחינת ראובן הוא התשוקה ואהבת ה' בין בנפה"א – ע"י העבודה 'לאסתכלא ביקרא דמלכא', ובין בנפה"ב – ע"י העבודה ד'מרירות על ההיפוך', ששתי העבודות הללו גורמות באדם רצון לצאת ממאסר הגוף ולהתכלל באלקות.

וענין בחי' תשוקה זו נק' 'רצוא'. כמ"ש 'והחיות רצוא ושוב', דפסוק זה מתאר עבודת המלאכים, שהם רצים בתשוקה עזה להתכלל למעלה באלקות, ואח"כ שבים למטה לעשות עבודתם ושליחותם מאת ה'. וכן הוא בנפשות ישראל, שעבודת ה'רצוא' הוא כאשר (ע"י ההתבוננות הנ"ל) מגיעים לרצון חזק לעלות למעלה להיות נכלל באלקותו ית'.

וכן עבודה זו של ראובן הוא ענין פרשה ראשונה של קריאת שמע. כדלעיל ד'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך' הוא התעוררות האהבת ה' של הנפש האלקית וגם הנפש הבהמית ('בכל לבבך', בשני יצריך).

ופרשה שניה שבקריאת שמע היא בחינת שמעון – "והיה אם שמוע תשמעו", שהיא בחינת 'שוב'.

וענין העבודה של שמעון (האח השני) הוא ענין פרשה שניה של קריאת שמע. וכמרומו במה שנאמר שם 'והיה אם שמוע תשמעו' – דשמעון הוא מלשון שמיעה ('כי שמע ה').

וזהו ענין העבודה הנק' 'שוב'. דהיינו, לשוב להעולם במטרה לקיים רצונו ית' האמיתי – לעשות דירה לו ית' בתחתונים ע"י קיום התורה ומצוותיה (ולכן פרשה זו השניה מדברת בעיקר קבלת עול מצוות, ולא כל כך באהבת ה'), וכפי שיתבאר להלן כיצד זוהי עבודת שמעון.

[הולך ומבאר מדוע בחינת שמעון, שמיעה, גורמת לבחינת 'שוב', היינו יראת ה' וחזרת האדם

כי "וימינו תחבקני" (שה"ש ח, ג) בבחינת חיבוק והתכללות, להיות גילוי אור אין סוף ברוך הוא ממש על נפשי בתשוקה זו.

- דהיינו, ע"י העבודה הנ"ל – האהבה המתעוררת ע"י ההתבוננות על ההיפך – נמשך על האדם, בהתאם להתעוררותו באהבה, בחי' 'וימינו תחבקני', שהוא האהבה העליונה מאת השם יתברך. דהיינו, שיהי' 'גילוי אור אין סוף ב"ה ממש על נפשי' ע"י תשוקה זו מלמטה.

וזהו 'כי ראה ה' בעניי', על ידי רגש המרירות על הריחוק ('עניי'), יתעורר בתשוקה להתקרב לאלקות, ועל ידי זה 'ועתה יאהבני איש', המשכת אהבת הקב"ה מלמעלה למטה בנפש האדם, עד ש'איש', אש של האדם, תיעשה 'איש' האש של הקב"ה, בהתכללותה באור השם המאיר עליו.

[קיצור (מאוה"ת כרך ו'): (נתבאר ענין ראובן שהוא בחי' 'לאסתכלא ביקרא דמלכא' בבחי' ראי' ממש, ע"י שירבה לספר בשבחיו ית', ולהעמיק דעתו איך שהוא ית' יחיד ומיוחד כמו קודם שנברא העולם, ומזה יבוא לקיום 'ואהבת', מי לי בשמים' כו'.

וצריך להיות 'בכל לבבך' – בשני יצריך, בחי' תשובה, 'ויצעקו אל ה' בצר להם' מבחי' זמן ומקום, וע"י המרירות תגדל האהבה. וזהו 'כי ראה ה' בעניי' ומרירות נפשי, ועל ידי זה יומשך ג"כ 'וימינו תחבקני' מלמעלה למטה, וזהו 'כי יאהבני בבחי' אישי'].

פרק ד

ביאור ענינו של שמעון – יראת ה' הקשורה עם ענין השמיעה

[אחרי שמבאר מהי מדרגת ראובן בעבודת האדם, כאן מתחיל בביאור מדרגת שמעון בעבודה.

וביאור ענינו בקיצור: שמעון הוא מלשון שמיעה, וזה מורה שעבודתו (בשונה מעבודת ראובן) היא בבחינת שמיעה. וענין השמיעה היא מרחוק, היינו שכשומע איזה דבר עדיין אינו מרגיש קרוב אליו ועד שהדברים אינם מתאמתים אצלו, כי אם מרגיש עדיין רחוק מהדברים. וכך גם בעבודת ה', ענין השמיעה באלקות הוא כשמתבונן על גודל הריחוק של האדם מה', איך שהאדם הוא שפל

[חולך ומבאר כיצד מעוררים רגש הריחוק הזה מאלקות, שעל ידי זה מתעוררים ביראה ממנו יתברך:]

הנמשך מבחינת 'שמאל דוחה'²³.

- היינו, תחושת ריחוק זו מתעוררת באדם כתוצאה מהעבודה שלו בבחינת 'משאל דוחה' (כידוע, ששמאל שייך לגבורה ויראה).

[ומבאר ענין עבודה זו ד'שמאל דוחה':]

כי לפי שהוא דוחה ומשפיל עצמו - חושב על שפלות עצמו לגבי רוממות הבורא, **לומר לנפשו: 'מי הוא אשר ערב לבו לגשת בו'** [אל ה']²⁴ - היינו שכדי להשפיל את עצמו אומר לעצמו: מי הוא זה האיש אשר התחייב את לבו לגשת אלי להתקרב, אם לא אסייעו לקרבה ולהתדבק בי (מצו"ד), שהרי אין אני ראוי לגשת ולהתקרב אל הקב"ה, כי אני רחוק בתכלית ממנו, שהוא יתברך מובדל ומרומם לגמרי מהכל, ובודאי ממני שאני שפל ביותר.

אזי - ע"י דחיה זו בחשבו על גודל שפלותו לגבי עוצם רוממות הבורא - **תפול עליו יראה ופחד בלבו** - כי על ידי מחשבה זו בגודל שפלותו ביחס לרוממותו יתברך, יכיר בגדולתו יתברך ובפרט לגבי שפלותו הגדולה לגביו, ומהכרה זו תפול עליו יראה ופחד בלבו, כי כך הוא טבע הדברים, שעל הנמוך נופלת יראה מהמרומם. הרי שהשמיעה, שהיא מרחוק, היא הגורמת את היראה.

כלומר:

אחרי שהאדם פועל בנפשו העבודה של ראובן המבואר לעיל - ענין האהבה והתשוקה לעלות למעלה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש - אזי צריך לעשות עבודת שמעון, דהיינו, שצריך לומר לעצמו 'מי אני אשר ערב לבי לגשת אל הקודש' להיות נכלל באלקות, והלא אני בתכלית השפלות קמיה יתברך. אזי תפול עליו יראה ופחד בלבו לגשת ולהתקרב אל ה' באהבה ורצוא, ועתה יחזור למטה לעשות עבודתו בבחי' 'שוב' בקיום התורה ומצות בקבלת עול ויראה.

מגודל הרצוא שלו למטה (בניגוד לבחינת ראובן וראה שגורמת לבחינת קירוב ואהבת ה' מתוך רצוא):

כי ראה היא מקרוב.

- אדם הרואה דבר בראה ברורה ומוחשית, מרגיש קרוב אל הדבר, כנ"ל.

והיינו, בחינת אהבה שמחמת הקירוב.

- התעוררות אהבת ה' ורצון להתקרב אליו כתוצאה מההתבוננות בבחינת 'אסתכלא ביקרא דמלכא' הנ"ל, בחינת ראה באלקות הפועלת שהאדם ירגיש קרוב אליו יתברך.

אבל שמיעה היא מרחוק.

- כששומע דבר, מרגיש עדיין רחוק ממנו, כי לא ראה אותו בפועל (ולכן דבר הנשמע ניתן להכחשה, משא"כ ראה).

והיא הגורמת בחינת יראה.

- בחינת שמיעה, שהיא מרחוק, גורמת יראה, כמו לגבי מלך בשר ודם, שלא רואים אותו כי אם רק שומעים על גדולתו ועוצם רוממותו, שריחוק זה שהאדם מרגיש מאד רחוק מהמלך כי הוא מובדל ומרומם בהרבה מהאדם, הרי זה גורם לבחינת יראה ופחד מהמלך.

וכמו שכתוב (חבקוק ג, ב) **"ה' שָׁמַעְתִּי שְׁמַעַךְ — יִרְאַתִּי"**.

- לפי פנימיות הדברים הכתוב אומר שמה ששמעתי על גודל השמע של ה' - 'יראתי', נפלה עלי יראה גדולה. הרי שבחינת השמיעה עצמה גורמת את היראה, וכאמור, שכאשר שומעים על שמע המלך, היינו, גדולו וגודל התפשטות מלכותו וכדומה, יראים מפניו, משא"כ אילו המלך היה מתקרב לכולם ללא הטלת אימה ופחד בהיותו נמצא בהיכל מלכותו, היה יוצר רגש של קירוב ואהבה בין המלך להעם.

[ומסביר יותר מדוע השמיעה גורמת ליראה:]

כי היראה היא באה מחמת בחינת הריחוק.

היראה באה מחמת הרגש הריחוק מאלקות, כלומר, איך שאלקות הוא מובדל ומרומם מאד מהאדם, כנ"ל.

(23) ראה סוטה מז, א.

(24) ע"פ ירמ' ל, כא.

לכם פן יפתה בו' [לבבכם, וסרתם ועבדתם אלקים אחרים].

ומעתה מובן היטב כיצד פרשה שניה של קריאת שמע היא עצמה העבודה הזו דבחי' שמעון. דהיינו, העבודה דיראה ו'שוב' לאחר בחי' ה'רצוא'. דמיד אחרי פרשה ראשונה של קריאת שמע, שהגיע האדם לרצוא והתכללות באלקות כנ"ל (ואהבת את ה' אלקיך), אזי מגיע להכרה שמי אני אשר ערב לבי לגשת אל הקודש, וחוזר למטה בבחי' שוב ויראה.

וזהו פרשה שניה, 'והיה אם שמוע תשמעו', דשמיעה היא מרחוק (מההתבוננות ד'שמאל דוחה' הנ"ל), ואזי יהי' ביראה גדולה ממנו ית', וכמ"ש בהמשך פרשה שניה דק"ש 'השמרו לכם פן יפתה לבבכם', דהיינו, ענין היראה המגיע אחרי ש'רץ לבך' ('פן יפתה לבבכם').

[ועי' כל הנ"ל בעבודת שמעון, מבאר כאן איך אשר עבודה זו מרומזת בהכתובים גבי לידתו וקריאת שמו:]

וזהו שכתוב (בראשית כט, לג) - לגבי קריאת שמו שמעון - **"כי שמע ה' כי שנאה אנכי"**.

ובענין "נבזה בעיניו נמאס" (תהלים טז, ד).

- ענין 'כי שנאה אנכי' הוא כעין מה שכתוב 'נבזה בעיניו נמאס', היינו שהאדם כביכול שונא את עצמו שהוא נבזה בעיני עצמו, וכפי שממשיך לבאר.

[ולפי זה יבאר המשמעות הפנימית של 'כי שמע ה' כי שנאה אנכי', שהביאור בזה בקצרה הוא: שבחינת 'כי שמע ה'' - היינו השמיעה הבאה לאדם מלמעלה - נמשכת ומאירה לאדם 'כי שנאה אנכי', היינו שזהו כנתינת טעם למה שנאמר לפני כן - שמאחר ואני 'שנא' בעיני עצמי, לכן 'שמע ה'', נמשכה עלי השמיעה העליונה מלמעלה.

[ובלשון רבינו:]

דהיינו, שעל ידי 'אתערותא דלתתא' - מה שנחשב בעיניו ל'שנאה' על ידי 'שמאל דוחה' -

שנבזה ו'שנא' בעיני עצמו וחושב מי אני ומה אני להתקרב אל השם - נמשך להיות 'אתערותא דלעילא' -

דהיינו, שעבודת ראובן והקירוב אל הקב"ה, זה עצמו יגרום ויביא לעבודת שמעון. כי כאשר האדם בבחי' רצוא, אזי יבוא להכרה שהוא באמת בבחי' שפלות ותכלית הריחוק מהקב"ה, וכאיש שפל הנמצא מיד לפני המלך בהיכל מלכותו. והכרה זו יגרום שהאדם יפסיק מהרצוא שלו, ותמורת זה יחזור למטה בבחי' יראה ופחד, כעבד פשוט, ויעשה עבודת אדונו בפחד גדול.

ובמו שכתוב "וירא העם, וינועו, ויעמדו מרחוק"²⁵.

— **שבשביל "וינועו" - שנפל עליהם אימה ופחד -** מעוצם הגילוי של אלקות שהי' במתן תורה, שנגלה עליהם הקב"ה בכל עצמותו, ולפיכך - מחמת היראה הלזו, **"ויעמדו מרחוק", בבחינת שמיעה.**

וענין זה - שמעבודת ראובן בבחינת רצון לעלות ולהכלל בו יתברך (רצוא), באים בדרך ממילא לבחינת שמעון ויראה (שוב) - מרומז גם בהכתוב 'וירא העם, וינועו, ויעמדו מרחוק'. כלומר, שתחילה בני ישראל היו בבחי' ראייה וקירוב אל השי"ת כנ"ל ('וירא העם'), ומזה גופא באו לבחי' יראה ופחד מהמלך הגדול ('וינועו') אשר כעת הם בקירוב אליו. ולפיכך, הלכו לאחור בבחי' שוב, מפני פחד זה ('ויעמדו מרחוק').

ובענין 'אם רץ לבך, שוב לאחד' (ס"י פ"א מ"ח).

מה שמבואר בענין 'וירא העם, וינועו, ויעמדו מרחוק' - שע"י שראו כולם גילוי אלקות, התעוררו ביראה גדולה (וינועו), ובמילא 'ויעמדו מרחוק' - כך הוא גם משמעות מאמר ספר יצירה - 'אם רץ לבך, שוב לאחד', שעל ידי שרץ להשם מתוך תשוקה ואהבה גדולה, ומתקרב לאלקות יותר ויותר, שזו היא עבודת ראובן, תפול עליו אימה ופחד (כי, כאמור, יראה גורמת ריחוק), וכתוצאה מכך מתרחק ונסוג אחור, לשוב למטה ולגלות את אחדותו יתברך בעולם הזה (שוב לאחד).

וזהו ענין פרשה שניה שבקריאת שמע, שהוא בחינת יראה, כמו שכתוב (דברים יא, טז) "השמרו

"ולחבין ביאור ענין היחוד הזה דבחי' לוי, שהוא מדריגה שלישי שאחר מדריגות דראובן ושמעון בב' פרשיות דק"ש" (ד"ה יהודה אתה מאמרי אדמו"ר האמצעי דף תקמח).

וזהו שממשיך לבאר, מהי בחי' לוי בעבודת ה':

והנה, אחר קריאת שמע אומרים: 'אמת ויציב וכו', ונחמד ונעים ונורא וכו', הדבר הזה עלינו'.

והיינו, בחינת לוי, 'ילוח אישי אלי'.²⁸

- 'אמת ויציב' קאי על בחי' לוי, ותוכן ענינו של לוי הוא מה שכתוב "ותהר עוד ותלד בן, ותאמר: עתה הפעם **ילוח אישי אלי**, ותקרא שמו לוי וגו'". דמשמעות הפנימית בזה היא על ידי עבודת לוי (שיתבאר להלן) 'ילוח אישי אלי' – היינו, ילוח, יתקשר ויתחבר בחי' 'אישי' – זה הקב"ה – אלי' – בנפש האדם.

והוא ענין 'מינא ושמאלא ובינייהו כלה'.²⁹

וזהו הביאור כמה שכתב האריז"ל בזמירות לשבת: 'מינא ושמאלא ובינייהו כלה' – פירוש: כמו עד"מ אדם המחבק את חברו, שיד מינו ושמאלו הם חובקים אותו במסביבו, ובין שתי ידיו עומד חברו המקבל החיבוק.

וכך הוא בנמשל למעלה, כמ"ש 'שמאלו תחת לראשי, וימינו תחבקי', דהיינו, דעל ידי העבודה וההתעוררות של ראובן מלמטה, אזי מתעורר מלמעלה 'ימינו' של הקב"ה ונמשך למטה על נפש האדם, ר"ל, גילוי חסדו ית' על האדם, וזהו כאילו שיד ימינו ('חסד דרועא ימינא') מחבק את האדם מצד אחד; וכן על ידי העבודה של שמעון מלמטה הרי מתעורר מלמעלה יד שמאלו של הקב"ה כביכול – גבורה דרועא שמאלא' – וחובק את האדם מצד האחר. וביניהם הוא האדם המסובב בהגילויים מאת ה' הנמשכים עליו.

אך, ישנו יחוד וחיבור גדול מזה, שהוא גוף היחוד האמיתי (ולא רק באופן מקיף כמו חיבוק), וזהו בחי' 'ובינייהו כלה', שנשמות ישראל הם הכלה, והקב"ה החתן, והם מתאחדים כאחד ממש על ידי העבודה של לוי, כדלקמן.

בהתאם לכך – **'כי שמע ה', בחינת שמיעה מרחוק, כדי להמשיך בחינת יראה מלמעלה'.**²⁷

כפי שנתבאר לעיל בעבודת ראובן, דע"י האתערותא דלתתא של האדם בבחי' ראייה ואהבה אליו ית', נעשה אתערותא דלעילא, ונמשך על האדם האהבה העליונה מאת ה', וחיבה יתירה נודעת לו, וכך הוא הענין כאן גבי עבודת שמעון – דע"י האתערותא דלתתא של האדם בעבודת שמעון – ביראה ופחד, ענין ה'שוב' – 'כי שנואה אנכי', מזה נמשך האתערותא דלעילא דבחי' שמעון, 'כי שמע ה'', דהיינו, בחי' המשכת יראת ה' נעלית יותר מלמעלה על האדם.

פרק ה

ביאור ענינו של לוי – התקשרות עם השי"ת ע"י לימוד התורה

[ואך, הנה, כל הנ"ל בב' מדריגות דראובן ושמעון, שהן ב' פרשיות דק"ש: שמע, והי' אם שמוע – אין זה רק בחי' התעוררות ליחוד העליון, דהיינו, בחי' ימין ושמאל באעתדל"ת, שיהי' על דרך זה אתעדל"ע כנ"ל. אבל עדיין אין כאן גוף היחוד העליון דקוב"ה ושכינתא – שהן כנסת ישראל, רק ענין הכנה לבד לפני גופו של היחוד האמיתי, בהתעוררות אהבה ויראה.

"אבל בחי' גוף היחוד האמיתי, הוא בחי' לוי, שהוא לשון התחברות ויחוד, וכמו שאמר לאה בלידת לוי 'עתה הפעם ילוח אישי אלי, כי ילדתי לו שלשה בנים כו', שהוא בחינת היחוד ממש.

(26) (ובזה – על פי הביאור בתוכן של ב' פרשיות ראשונות של ק"ש – יובן ענין 'שמע' 'והיה אם שמוע', שהן חסד וגבורה – שמע – ראייה, אהבה, חסד; והיה אם שמוע – שמיעה יראה, גבורה – והשמות מ"ב וע"ב – בפרשת שמע יש מ"ב תיבות כנגד שם מ"ב שענינו העלאה, ענין הגבורה, היפך תוכנה המבואר לעיל, בחינת אהבה וחסד. ופרשת והיה אם שמוע היא כנגד שם ע"ב שענינו המשכה, היפך תוכן פרשה זו!

אלא שהוא התכללות, כי 'שמע' – חסד, אהבה, ראובן – וכלול גם כן מגבורה – שם מ"ב, בחינת 'ראה בעיני' הנוכרת לעיל. וכן 'והיה אם שמוע' – יראה, כלול מאהבה – שם ע"ב).

(27) (עיי' ביאור זה על פסוק 'אלה מסעי' (לקו"ת שם ז, א). ועל פסוק 'יחי').

(28) בראשית כט, לד.

(29) פיוט אומר לשבחין (זמירות ליל שבת).

בתכלית היחוד, ד'אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד',
 "והרי זה כאילו נתן לנו את עצמו כביכול" (תניא פרק מז).

אלא שנתלבשה בדברים גשמיים.

אך, זוהי בחינת התורה כפי שהיא במקורה הראשון,
 אבל אחר כך "התורה ירדה ממקום כבודה .. ומשם נסעה
 וירדה .. ממדריגה למדריגה .. עד שנתלבשה בדברים גשמיים
 וענייני עולם הזה, שהן רוב מצוות התורה ככולן והלכותיהן,
 ובצירופי אותיות גשמיות בדיו על הספר" (תניא פרק ד'),
 והתורה נלמדת ומושגת על ידי בני אדם גשמיים 'שוכני בתי
 חומר'.

שלכן - בגלל זה שהתורה שרשה מאד נעלה, וירדה למטה
 כל כך, **נמשלה התורה למים**³¹, **שיורדים ממקום
 גבוה וכו'** [למקום נמוך] (תענית ז, סע"א).

- כי התורה, בדוגמת המים, ירדה מדרגה גבוהה ביותר
 (מקום גבוה), חכמתו יתברך ממש, למקום תחתון ביותר
 (מקום נמוך), עד שנתלבשה בדברים גשמיים (ואפילו
 בטענות של שקר).

ועוד טעם שנמשלה התורה למים הוא משום שכשם
 שהמים נשארים במהותם הראשונה למרות ירידתם למטה
 (בשונה מהאור לדוגמא, שבהתפשטותו מהמאור הולך
 ומתמעט), כך התורה על אף גודל ירידתו הנה אין זו משנה
 את מהות התורה, שגם בירידתו למטה היא נשארת במהותה
 הראשונה - חכמתו יתברך ממש - שאין שלמטה אין זה
 בגלוי.

**וזאת ישיב אל לבו: אמת הוא שאין אני ראוי מצד
 עצמי לעלות ולהתכלל באור ה', ולהשיב את
 הנפש ממטה למעלה לייחדה במאצילה ברוך הוא**
 - ע"י העבודות דראובן ושמעון הנ"ל, **כי "מי יעלה בהר
 ה' כו'"** (תהלים כד, ג) - מי יכול לדבוק בהשם? 'נקי כפים
 ובר לבב', מי שאין שום רע בקרבו, לא בלבושי נפשו
 ('כפים') ולא בלבו ('בר לבב').

**כי "שמאלו תחת לראשי" - בחינת 'שמאל דוחה',
 הוא שגורמת להיות נשיאות ראש וכו'.**

על ידי עבודת האדם בבחי' שמאל המבואר לעיל
 (בחינת שמעון, 'שמאל דוחה') נמשך עליו מלמעלה 'שמאל
 העליון', 'גבורה דרועא שמאלא', וזהו 'שמאלו תחת לראשי',
 שעל ידי גילוי והארת בחי' גבורה מלמעלה על נפש האדם
 נעשית נשיאות והגבהת הנפש מלמטה למעלה עד שמתעלה
 מחמת גילוי זה למעלה מהגבלת גופו ונפשו הבהמית. וזהו
 'שמאלו תחת לראשי', דשמאל העליון הוא תחת לראש האדם
 בכדי להגביה ולרומם אותו למעלה ממצר הגוף ונפש
 הבהמית.

"וימינו תחבקני", "ימין מקרבת", להתכלל בו'.

ועל ידי התעוררות בחי' אהבה בבחי' ראוי המבואר
 לעיל ממילא נעשה אתעורותא דלעילא ונמשך על האדם בחי'
 ימין העליון, וזהו מה שכתוב 'וימינו תחבקני', היינו, שנתגלה
 על נפש האדם מחדו של הקב"ה, ועל ידי זה הוא מתכלל
 באלקות. כי הגילוי של שמאל העליון הגביה את האדם
 למעלה מהגבלת גופו ונפשו הבהמית, ואז ביכולתו להתכלל
 באלקות, כי שוב אינו חבוש ואסור בידי יצרו הרע ותאוות
 נפשו הבהמית, ולכן דוקא אז יוכל להתעלות ולהתכלל
 למעלה.

אמנם, כל זה (העבודה דבחי' ראובן ושמעון) הוא רק
 התעוררות והכנה לגוף היחוד האמיתי הנפעל על ידי עבודת
 לוי, וכמרומו בשמו 'לוי', שהוא מלשון התקשרות
 והתחברות. שכן ככל שהאדם יתעורר באהבה ויראה, הרי
 אעפ"כ הרי האדם אין לו שום ערך להבורא ית', ואינו יכול
 לדבקה בו ולהתקשר עמו בכוחות עצמו, אלא רק על ידי
 הנתינת כח מלמעלה (שזהו בחי' לוי) נעשה החיבור בין
 האדם לאלקות.

[וממשיך לבאר בחינת לוי ואיך שעל ידו נעשה
 'גוף היחוד':]

**ובחינת 'לוח אישי', היינו, מה שאומרים ב'אמת
 ויציב' - 'הדבר הזה' - היא התורה, ששרשה מאד
 נעלה - חכמתו יתברך ממש, כדאיתא בזהר 'אורייתא
 מחכמה נפקת' (התורה יוצאת מחכמה³⁰), המאחדת עמו**

(30) כלומר, שהסכרות שבתורה - כמו אם יטען ראובן כך ושמעון כך יהי' בפסק כך - הרי פסק זה הוא מצד שכן מחזייב בחכמתו של הקב"ה.

(31) ככתוב 'הוי כל צמא לכו למים', ואין מים אלא תורה' (ב"ק יז, א).

וזהו "לוח אישי אלי", שיוורד ונמשך אור אין סוף ברוך הוא מלמעלה למטה.

ובזה יובן מה שנאמר גבי לוי "לוח אישי אלי", ד'אישי קאי על הקב"ה כנ"ל, וענין פירוש 'לוח' הוא מלשון התקשרות והתחברות. דהיינו, שע"י לימוד התורה "יוורד ונמשך אור אין סוף ב"ה ('אישי') מלמעלה למטה", ומתקשרים עם הקב"ה ממש.

והדיוק כאן הוא ש'אישי' 'לוח אלי', היינו נמשך אלי מלמעלה למטה, גם ללא עבודת האדם, כי כפי שנתבאר שעל ידי לימוד התורה ההמשכה נפעלת ממילא ומאליו מאחר שהקב"ה מצד עצמו שורה ומתגלה בתורה.

וזהו פירוש 'אמת ויציב בו' [וקיים ישר .. הדבר הזה] - בחינת לוי, כנ"ל, שמאריכין לאשר ולקיים את ה'דבר הזה' - היחוד עם הקב"ה הנעשה ע"י לימוד התורה - 'עלינו ועל אבותינו בו' על הראשונים בו.

וזהו הסיבה שאומרים בתפילת 'אמת ויציב ונכון וכו' - לשונות רבים של אישור וקיום על 'הדבר הזה' - שקאי על התורה - "שאוברים [ומאשרים] שע"י התורה יכולים הכל להתקשר באו"ס ב"ה" (ד"ה יהודה אתה פר"ת ע' רכ).

וממשיכים מלמעלה - 'אמת ויציב ונכון וכו', ונחמד ונעים בו" - כל לשונות אלה מורים על ירידות והמשכות של אור אין סוף ב"ה³², להיות המשכת אור אין סוף ברוך הוא שורה ומתגלה באור תורה - היינו, שכל זה מורה על כך שבתורה אור אין סוף ב"ה ממילא ומאליו מתגלה למטה כמו למעלה, כי, כאמור, שרש התורה מאד נעלה, רק שירדה למטה, אבל לא נשתנתה ממהותה הראשונה כלל, וכפי שהיא בכל עליונותה למעלה, כך היא נשארת למטה.

[קיצור (מאוו"ת כרך ו'): (נתבאר ענין שמעון לוי, שמעון הוא בחי פרשה שני דק"ש 'והי' אם שמוע', 'שמעתי שמעך יראתי, שמאל דוחה, שמשפיל את עצמו לומר לנפשו מי הוא אשר ערב לבו לגשת וכו',

אבל מכל מקום - למרות שאינו ראוי מצד עצמו, הרי אור אין סוף ברוך הוא מצד עצמו ממילא ומאליו נמשך גם למטה, ששורה ומתגלה בתורה.

- שהרי כאמור שורש התורה נעלה מאד, 'אורייתא וקוב"ה כולא חד', רק שירדה והתלבשה בדברים גשמיים, אבל אין ירידה זו גורעת ממהותה, שהיא נשארת גם למטה במדריגת הנעלית - חכמתו יתברך ממש. וע"י שהאדם עוסק בתורה למטה בעולם הזה הרי נפעלת המשכה זו של אור אין סוף ב"ה בדרך ממילא, כי הקב"ה שורה ומתגלה בתורה מצד עצמו גם בלי עבודת האדם מלמטה.

והרי מתגלה יחוד זה העליון למטה כמו למעלה.

וע"י עסק התורה, הנה, יחוד עליון זה בו האדם רוצה - כאמור לעיל בעבודות דראובן ושמעון 'מי ערב לבו לגשת אל ה' - נמשך ומתגלה למטה בעולם הזה הגשמי באמצעות התורה מלובשת בגשמיות, בדיוק כמו שהוא למעלה בעולמות העליונים, שם הוא מאיר בגילוי מאחר שאין שם שום העלם והסתר (כי, כאמור, בתורה אין ירידתה בגשמיות גורעת מעצם מהותה, וכמו שהיא למעלה במדריגה גבוהה ביותר, כך נשארת למטה).

ואי לזאת - שאור אין סוף ב"ה מלובש בגשמיות התורה שלפנינו, על ידי עסק התורה יכול להמשיך אור אין סוף ברוך הוא ממש למטה על נפשו - לאחד את נפשו, גם בהיותה למטה, במאצילה, אור אין סוף ב"ה ממש, כי יחוד זה קיים למטה בתורה.

וזהו 'אם רין לבך, שוב לאחד'.

- לבאר דיוק הלשון 'שוב לאחד', ולא 'שוב למטה', שלכאורה מהו הקשר בין שיבת וחזרת האדם למטה לענין 'אחד' - אחדותו יתברך?

אלא הענין הוא:

שגם למטה בבחינת 'שוב', נמשך בחינת 'אחד'.

- דהיינו, מי שיש לו רצוא להתכלל באור ה', ולהשיב את הנפש ממטה למע', לייחדה במאצילה ב"ה, "שוב לאחד", דהיינו "שוב" למטה ללמוד תורה, כי בזה ירוה צמאנו. וזהו "לאחד" - שהיחוד הזה שהוא רוצה, נמצא בתורה, כי אור אין סוף ב"ה עצמו, ממילא ומאליו, שורה בתורה.

(32) זהו גם הטעם הפנימי שיש אן ט"ו ויו"ן ('יציב ונכון כו'), להורות על המשכת יחוד זה למטה ע"י התורה, כידוע (ראה תניא אגרת התשובה פ"ד) שאות וי"ו מורה על המשכה, שצורתה היא קו נמשך מלמעלה למטה (ע"פ מאמרי אדמו"ר האמצעי).

וזהו שהולך ומבאר, שכל העבודות הנ"ל קשורות לאמיתו של דבר לאורו יתברך המוגבל, שחייבים לומר כן מאחר שכולם מיוסדים עדיין על מציאותו. משא"כ בחינת יהודה קשורה עם אור אין סוף ב"ה עצמו הסובב כל עלמין שלמעלה מכל מדידה והגבלה, מאחר שעבודה זו איננה נובעת ממציאותו וכחותיו, אלא מביטול מציאותו ועצם נשמתו.

[וזהו שממשך:]

אך, הנה, כל ג' בחינות הנוכחות לעיל³³ - ראובן -
אהבה, שמעון - יראה, לוי - תורה, עדיין הם בבחינת
'ממלא כל עלמין' - אורו יתברך המוגבל והמצומצם
המתלבש בעולמות ו'ממלא' אותם לפי ערכם ותכונתם, כי
כולן נובעות סוף כל סוף ממציאותו (כמבואר לעיל
בהביאור).

[כלומר:]

שהם בחינות המשכות מאור אין סוף ברוך הוא -
ה'סובב כל עלמין'³⁴ - לבחינת 'ממלא כל עלמין'.

[ומביא דוגמא לכך מעבודת ראובן:]

שבחינת ראובן היא לעורר את האהבה (הבאה
מבחינת הראיה), להיות 'נכספה וגם כלתה כו' [נפשי
לחצרות ה']³⁵, ולהיות משתוקקת להתכלל
ולהתייחד במאצילה ברוך הוא.

מכלל - מזה שהיא רק משתוקקת להתכלל, משמע, שהיא
עדיין אינה כלולה³⁶ ומיוחדת באור אין סוף ברוך
הוא ה'סובב כל עלמין' - אלא היא רק רוצה ביחוד זה.
נמצא שמדריגת ראובן "מקומה" עדיין למטה באור הממלא
כל עלמין, רק שמשתוקק לעלות ולהתכלל באור הסובב.

33) ראה אוה"ת פ' יתרו ע' תקצא.

34) שנקרא 'סובב' על שם שהוא אור בלי גבול שלמעלה מהתלבשות פנימית בכלים של העולמות, אלא כאילו 'סובב' ומקיף עליהם מלמעלה. כלומר, שאינו בא בהם בגילוי, כמו על דרך משל רב האומר סברא גבוהה ביותר לתלמיד קטן, שאין ביכולתו כלי שכלו להכיל ולקלוט אותה, אבל מכל מקום הרי אותיות הסברא נכנסו במוחו ועד שיכול לחזור על דברי הרב מילה במילה, אבל מכל מקום אינו מבין מהן כלום. נמצא, שאף שהסברא נמצאת במוחו, מכל מקום אינו בגילוי בגלל גודל מעלתו.

35) תהלים פד, ג.

36) ראה באוה"ת ויקרא כרך א ע' רכג.

ושמיעה מרחוק, בחי' שוב, וזהו 'כי שנואה אנכי' בעיני, נבזה בעיניו נמאס.

ואחר כך לוי הוא בחי' 'אמת ויציב', כי 'שמאלו תחת לראשי', שהשמאל דוחה גורם נשיאת ראש להיות 'ימינו תחבקני', 'ימינא ושמאלא ובינייהו כלה', וזהו 'כי ילוח אישי', והוא מ"ש ב'אמת ויציב וכו' - 'הדבר הזה', שהיא התורה, שע"י עסק התורה מתגלה יחוד העליון למטה כמו למעלה, אע"פ שאיני ראוי מצד עצמי לעלות כו', מ"מ, 'ילוח אישי אלי', (מלמעלה למטה).

פרק ו

ביאור ענינו של יהודה - ביטול והתכללות באוה"ס ב"ה

ממש (בחינת שמ"ע)

[ולפי כל זה ישוב לבאר את בחינת יהודה, לשון הודאה, כנ"ל בתחילת המאמר, ויבאר מדוע נאמר 'יהודה אתה יודוך אחיך', שאחי יהודה - ראובן שמעון ולוי - הם אלו הגורמים ומגלים את בחינת יהודה בנפש האדם.

ולהבנת הדברים הבאים יש להקדים:

אם התקשרות האדם לאלקות בנויה ומיוסדת על השגתו ותפיסתו אז יתקשר רק לדרגא אלקית שבערך אליו, היינו לאורו יתברך המוגבל והמצומצם. וזהו ענין עבודות ראובן שמעון ולוי, למרות שמבואר לעיל את גודל מעלתם, ובפרט עבודת לוי, הנה בכל זאת סוף סוף כל אחת מג' עבודות אל שייכות לשכל והשגת האדם (ראובן - התבוננותו עד לבחינת ראיה, שמעון - התבוננותו בגודל רוממותו יתברך הגורמת יראה, ולוי - עסקו בתורה שכל עניינו הוא השגת והבנת האדם בחכמת התורה), ואם כן, מוכרחים לומר שגם ההתקשרות עם ה' הבאה על ידן היא מוגבלת, כנ"ל.

משא"כ כאשר התקשרותו עם ה' נובעת לא ממציאותו האישית, כמו הבנתו והשגתו, אלא מהתבטלות גמורה לה', אזי גם הקשר שלו עם אלקות אינו מדוד ומוגבל וניתן להתקשר עם הקב"ה עצמו שלמעלה מכל מדידה והגבלה. היינו, לא זה שהאדם משתדל להתקשר עם ה' באמצעות כחות נפשו המוגבלים, אלא על ידי זה שמניח את כל מציאותו על הצד, כביכול, ומבטל את עצמו לחלוטין אליו יתברך, למעלה לגמרי מכל טעם ודעת (ובמילא) מדידה והגבלה. וביטול זה הרי הוא ענין יהודה המובא בתחילת המאמר, כח ההודאה שיש בכל נפש מישראל הנובע מעצם נשמתו.

והן הן בחינות השתחוואות שבתפילת שמונה עשרה.

ביטול עצום זה של בחינת יהודה הוא ענין הכריעות והשתחוואות שבתפילת שמונה עשרה, היינו שביטול זה בא לידי ביטוי גשמי בהשתחוואות אלו, והן מורות על ביטול זה, כי מציאותו מתבטלת לגמרי עד שאין בו כח לזוז ולהרים ראש כלל, שאין כל ביטוי למציאותו בגלל גודל ביטולו שחש אז.

ולכן, תפילה (שמונה עשרה) היא בלחש ובחשאי³⁸ - זהו הטעם הפנימי שההלכה קובעת שתפילת שמונה עשרה צריכה להיות בלחש.

בבחינת 'סובב כל עלמין', למעלה מעלה מבחינת 'השתלשלות'.

כי בעת שמונה עשרה האדם נמצא בבחינת 'סובב כל עלמין' ממש. כידוע, שבשעה שהאדם מתפלל שמ"ע הרי הוא 'כעבדא קמיה מריה', כעבד לפני המלך הקב"ה. כי במשך כל התפלה האדם עולה שלב אחרי שלב, עד שהוא מגיע לתפלה השמ"ע, דאז הוא במדריגה היותר עליונה, שעומד לפני אור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין ממש.

וסובב כל עלמין הוא למעלה לגמרי מבחינת סדר השתלשלות העולמות המוגבלים (היינו העולמות המשתלשלים ויורדים זה מזה בצורה מסודרת כך שלכל דרגא יש קשר ויחס לחברתה), כי הוא בבחינת בלי גובל שבאין ערוך לכל מושג הגבול.

שאינה בגדר המשכה והשפעה כלל בו.

"סובב כל עלמין" הוא למעלה מהמשכה והשפעה, ולכן תפילת שמונה עשרה, בה האדם עומד כביכול לפני אור אין סוף ב"ה ממש הסובב כל עלמין, היא בלחש, ללא השמעת קול המורה על השפעה וגילוי שהוא ביטוי למציאות האדם.

ואינה עולה בשם 'אהבה' כלל.

- בתפילת שמונה עשרה שבה עומד לפני אור אין סוף ב"ה ממש, הרי אין עבודתו אפילו בבחינת אהבה, כי גם זו

[במאמר המוסגר מבאר מהי בחינת 'סובב כל עלמין':]

(ולגבי אור עליון זה) **בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הכל בשה, ורוחניות וגשמיות 'כולא קמיה בלא ממש חשיבי'**³⁷ - כי הוא אור בלי גבול, ולגבי בלי גבול רוחניות וגשמיות שוים ממש, כמו למשל בענין המספרים, שלגבי בלי גבול באמת, אלף אלפים רבי רבבות ואחד שוים ממש, שאין אלף אלפים קרוב יותר אליו מאשר המספר אחד, כי שניהם אינם בגדרו כלל).

ועל דרך זה שאר הבחינות.

- גם שמעון ואפילו לוי שעניינו התחברות כנ"ל, בכל זאת על ידן עדיין אין הנפש כלולה ומאוחדת באור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין, היות שגם עבודות אלו מיוסדות על מציאותו האישית, כנ"ל.

אלא שהן בחינות המשכות [מאור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין] **להיות 'ממלא כל עלמין' בו.**

אבל בחינת יהודה, שהוא בחינת 'הודאה' - כנ"ל, שמודה על האמת שכן הוא, אף אם אינו משיג בשכלו, כמו שאומרים 'מודים אנחנו לך', **הוא בחינת ביטול והתכללות באור אין סוף ברוך הוא ממש ה'סובב כל עלמין'.**

- כי בהודאה אפשר להגיע לאור עליון זה הבלי גבול, כי עניינו הוא ביטול למה שלמעלה מדעתו והשגתו, ולא ענין של השגה ותפיסה, שעל ידי זה ניתן להגיע רק לדרגא שהיא בערך אליו, היינו אור מוגבל. משא"כ בהודאה, אין ההדגשה על עבודת ומציאות האדם, שהיא בבחינת גבול ומידה, אלא הודאה עניינה הכח לבטל את עצמו למה שלמעלה ממציאותו - להתבטל ולהתכלל באור אין סוף ב"ה ממש הסובב כל עלמין.

[מבואר לעיל שבחינות ראובן, שמעון ולוי הן עניינים שונים בעבדת התפילה, על פי זה ממשיך לבאר כאן מהי בחינת יהודה בתפילה:]

38) עיין מענין בחשאי בלקו"ת בד"ה האזינו הראשון סוף פרק ד'.

37) זהר חלק א' יא, ב.

[היינו:]

שצריך להקדים תחילה בחינות ראובן ושמעון ולוי ('אחיך'), שבהם ועל ידם יומשך ('יודוך') גילוי בחינת 'הודאה' זו - וכמובא בתחילת המאמר שתוכן הכתוב 'יהודה', אתה יודוך אחיך' הוא, שאחי יהודה הם גורמים לגילוי בחינת יהודה.

[והולך ומבאר מדוע בחינות אלו מגלות את ההודאה דיהודה:]

כי בלי קדימת בחינות ראובן ושמעון ולוי, לא נמשך בחינת יהודה - שהוא בחינת ביטול והתכללות בו' [מוחלטת באין סוף ב"ה] - בבחינת גילוי, אלא [נשאר] בבחינת העלם ו'מקף'.

- היינו, בחינת ביטול זה ישנו בנשמת כל אחד מישראל, אבל יכול להשאר בהעלם בעומק ועצמיות הנפש, ועל האדם להביא אותו לגילוי. והדרך בה ניתן לפעול זאת היא ע"י קדימת עבודת ראובן ושמעון ולוי, כי מתחילה יש צורך לעורר את הרצון להתכלל באלקות, והרצון גורם שהדברים לא ישארו בהעלם אלא יתגלו בנפשו.

ולכן, אי אפשר להתחיל תפילת שמונה עשרה (בחינת יהודה) בלי קדימת 'פסוקי דזמרה' ו'יוצר אור' וקריאת שמע בו'.³⁹

- זהו הטעם הפנימי שעל פי הלכה, גם אם מגיע מאוחר לבית הכנסת כשהציבור עומד להתפלל שמונה עשרה כעת - ונפסק בהלכה שיש מקרים בהם מותר לדלג על חלקי התפילה כדי להתפלל עם הציבור - הנה, בכל זאת במקרה זה אסור לו לדלג על כל חלקי התפילה ולהתחיל שמונה עשרה מיד עם הציבור כדי להתפלל עם הציבור (למרות גודל מעלת תפילה בציבור), כי אי אפשר להתחיל ולהגיע מיד לדרגת שמונה עשרה, בה עומד ממש לפני הקב"ה עצמו, בלי קדימת שאר חלקי התפילה, בחינות ראובן ושמעון ולוי, כי כדי להגיע

היא בבחינת הרגשה וביטוי לישות ומציאות האדם, אלא היא "בלתי מורגש לגמרי" (סה"מ פר"ת).

רק [שמונה עשרה היא] בחינת ביטול במציאות ממש לגמרי, והיינו, בחינת השתפכות אל חיק אביה ממש - התבטלות גמורה והתכללות באור אין סוף ב"ה ממש, להיות כ'אין' ואפס ממש.

כשעולה ומגיע לבחינה זו שעומד ממש מיד לפני המלך הקב"ה, אזי אין מקום כלל לביטוי מציאות האדם, אלא שעומד בביטול גדול להיות כ'אין' ואפס ממש.

שעל זה - ביטול עצום זה שלפני סובב כל עלמין שבשעת התפילה - מרמו ענין ההשתחואה, כמו שמשתחוה לפני המלך, שמבטל את עצמו בו' [לגמרי אל המלך].

כמו אדם שעומד לפני המלך, הרי אינו יכול לעשות שום דבר, אפילו רק לעמוד על מקומו, אלא נופל על אפיו בביטול עצום וללא כל ביטוי למציאותו. וזהו שהביטוי לביטול עצום זה הנרגש בעת התפילה הוא השתחואה, בה מודגש העדר מציאות האדם ועוצם ביטולו.

פרק ז

גילוי בחינת יהודה בא דוקא ע"י הקדמת עבודת ג' אחיו

[נכעת ישוב לתרץ את אחד הדיוקים שהובא בהביאור בתחילת המאמר: מהו אומרו 'אתה יודוך אחיך', דלכאורה הול"ל 'יהודה יודוך אחיך', ותיבת 'אתה' לכאורה מיותר:]

רק שכדי להיות בחינה זו - שהוא בחינת 'יהודה' - בבחינת 'אתה' (כלשון הכתוב 'יהודה אתה יודוך אחיך'), דהיינו, להיות בגילוי כאילו הוא לנוכח - "ר"ל: שיהי' הביטול במוחו באמת, כאילו המלך מלכי המלכים הקב"ה, הוא לנוכח ממש" (אוה"ת פ' שמות כרך ח ע' גינה), היינו שבחינת ביטול זה תתגלה באדם, ולא ישאר כוח נעלם (על דרך הנ"ל בענין 'גנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא').

- צריך להיות "יודוך אחיך".

(39) [אך לפי זה לכאורה קשה:] ובמנחה שמתפללין רק תפילת שמונה עשרה - ללא הקדמת בחינות ראובן ושמעון ולוי! היינו, מפני שכבר הקדימו בשחרית קריאת שמע וברכותיה - ותפילת מנחה היא בהמשך לתפילת שחרית. ובערבית - שאז מתחיל יום חדש - צריך לחזור להתחיל קריאת שמע וברכותיה קודם התפילה - כדי לעורר מחדש את הרצון להתכלל באלקות, ורק אז אומרים שמונה עשרה, כדי שההודאה תבוא לידי גילוי בפועל ממש).

פרק ח

ע"י עבודת כל ד' האחים יקויים באדם המשך הכתוב –
 'ידך בעורף אויבך'

[ע"פ כל הנ"ל הולך ומבאר המשך הכתוב
 ד'יהודה אתה' (ובזה יתרץ הדיוק המובא בתחילת
 המאמר – בהביאור – מהו השייכות ד'יודוך אחיך'
 למה שכתוב אחר כך 'ידך בעורף אויבך', דלכאורה
 הם ענינים שונים):]

והנה, על ידי זה "ידך בעורף אויבך".

ע"י גילוי הביטול של יהודה (ע"י הקדמת והכנת
 עבודות ג' אחי יהודה), שזהו ענין 'יהודה אתה יודך אחיך',
 יגיע למה שכתוב בהמשך הפסוק – 'ידך בעורף אויבך'.

[תחילה יבאר ענין 'אויבך':]

'אויבך' – הם עניני העולם וצרכי הגוף הגשמי.

- שהם יכולים להיות ה'אויבים' הרוחניים של האדם,
 שאם משתמש בהם להנאה ותאוה בלבד, הרי הם אויבים
 המעלימים ומסתירים על אור הנשמה.

הגם שאדם צריך להם!

- כמו אכילה ושתייה, ואם כן איך יכול להשמר מדברים
 אלה שהם אויביו הרוחניים, והלא בלית ברירה עליו להשתמש
 בהם.

מכל מקום, צריכין להיות בבחינת 'עורף' ולא
'פנים'.

- "דהיינו, שיעקור הרצון והתענוג מכל חפצי עולם הזה
 ויעשה אותם בהכרחי, כאילו כפאו שד, בלי הרגשת טוב טעם
 ונחת כלל" (מאה"ז תקס"ו ח"א הנחת הר' משה).

[ומבאר ענין 'עורף' ו'פנים':]

(בחינת 'פנים', היינו, שעושה הדבר בלב ונפש -
 היינו, 'פנים' מלשון פנימיות, והכוונה כאן היא: שמשקיע
 בכך את כל פנימיותו.

ובחינת 'עורף', היינו, בחינת אחוריים - העורף הוא
 החלק החיצוני של האדם ובאחוריו, ובעבודה זאת אומרת -
 התייחסות לדברים באופן חיצוני.

לגילוי ההודאה בשמונה עשרה, צריך להקדים את העבודות
 הללו, היינו הרצון לגילוי זה.

וזהו ענין 'נעוץ תחילתן בסופן' (ס"י פ"א מ"ז),
 והמבין יבין.⁴⁰

- היינו, אי אפשר להתחיל מיד בבחינת ההודאה דיהודה
 - ביטול מוחלט לה', אלא צריך להקדים עבודת ג' אחיו.
 והטעם לכך יובן ע"פ מאמר הספר יצירה: 'נעוץ תחילתן
 בסופן', היינו שהתחלת העבודה קשורה בסוף העבודה והסוף
 לא יכול להיות ללא ההתחלה, היינו שאי אפשר להגיע לגילוי
 בחי' ההודאה אלא אם כן הקדים לזה בחי' ראובן שמעון ולוי,
 כי תחילת העבודה 'נעוצה' וקשורה עם סוף העבודה, עד
 שעבודות ג' האחים נותנות כח ומאפשרות להתעוררות
 והתגלות העבודה הנעלית יותר של בחינת יהודה.

(40) (ועיין במקום אחר על פסוק 'ולשרקה בני אתונו' (תו"א מז, א),
 דמשמע ד'שוך' - שהוא הודאה - הוא למטה מ'קנז'ל, שהוא
 בחינת אהבה ויראה כו' [נרחמים] - שלושה דברים הנרמזים בג'
 הנקודות של הסגול. וזהו לכאורה היפך ממה שמבואר כאן, דיהודה,
 שהוא הודאה, הוא למעלה מראובן שמעון ולוי, שהם סגול!)

ובאמת לא קשיא מירי (אינה שאלה כלל), דהודאה [סתם] היא
 למטה מאהבה ויראה, אבל הודאה דיהודה, והו בחינת ביטול
 שלמעלה מאהבה ויראה - הודאה וביטול שלמעלה מטעם ודעת המגיע
 לאור הסובב. וזה - ההודאה דיהודה הוא - בחינת דוד - שבא מיהודה,
 ובחינתו היא ספירת המלכות, ביטול והודאה, "אם לא שְׁוִיָּתִי וְדוֹמָמָתִי
 נִפְשִׁי" (תהלים קלא, ב) - לפי פשוטו, 'דוממתי' הוא לשון דמיון ומשל, וכאן
 הכוונה מלשון דממה ושתיקה, וכמו שכתוב (מלכים א יט, יב) "וְאַחֲרֵי
 הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דִּקָּח", הרי שה'דוממה' והביטול - בחינת ההודאה
 דיהודה - הוא למעלה מהאש, שהיא אהבה - שהרי שם כתיב 'לא באש
 ה'", כי 'תמן קאתי מלכא' (ת"ז תי' ה) - שם (בדממה ושתיקה) בא המלך
 (הקב"ה עצמו, אור הסובב). אבל גבי אש כתיב "לא באש הוי"ה" -
 הקב"ה (הוי') לא נמצאת בבחינת האש, היינו בעבודת התעוררות המדות
 (ראובן שמעון לוי, כנ"ל), אלא שהאש הוא 'להוי"ה' - האהבה הבוררת
 כאש היא להשם, היינו רצון להתעלות ולהתכלל בו יתברך, אבל עדיין אינה
 התכללות, כנ"ל, כמו שמבואר במקום אחר.

ועוד - תשובה נוספת על השאלה האמורה, דזהו שאמר כאן - במאמר
 דידן, זה לשון המאמר: "ויהודה אתה, שיהיה יהודה בבחינת 'אתה',
 דהיינו, בבחינת גילוי כו' [לנוכח] - עד כאן לשון המאמר. ולפעמים
 אינו בגילוי, כי אם רק בהעלם, ואז היא הודאה שלמעלה מאהבה
 ויראה. אבל כשההודאה בבחינת גילוי, זהו בחינת ביטול ממש -
 התבטלות והתכללות מוחלטת באור אין סוף ב"ה, למעלה מאהבה ויראה).

- ידו של הקב"ה ירדה לפעול את נס קריעת ים סוף במצרים, שהיא למטה ביותר, 'ערות הארץ'.

[ומבאר את הדברים בנוגע לענייננו:]

כי הנה, הירידה הגדולה הזאת - להתעסק בענייני העולם וצרכי הגוף שהם 'אויביך', **שהוא בבחינת 'אחוריים', וכאילו כפאו** - כאמור, בדרך הכרח וכפיה, **מי גרם להמשיך את האדם להיות מוכרח לזה** - להיות מוכרח לענייני עוה"ז לקיומו?

וראי מאת ה' ומידו היתה זאת.

- וזהו 'ידך' (של השם) בעורף אויביך, שהקב"ה גרם לאדם להתעסק בדברים אלה ומידו היתה זאת.

[ומכיון שהירידה הזאת מאת ה', צריכים לומר שיש בכך כוונה ומטרה, ומחי הכוונה:]

כדי לאתהפכא חשובא לנהורא - להפוך את חושך הגשמיות לאור וקדושה.

[ומבאר כיצד פועלים התהפכות זאת:]

שיתפלל בכת האכילה וכו' [ההיא] - לאכול לשם שמים, כדי שיהיה לו כוח לעסוק בעבודת התפילה, **וכיוצא בזה** - בשאר עניינים גשמיים, שעל ידי זה שהוא משתמש בדברים גשמיים אלה לשם שמים הרי הוא מעלה אותם ועד שמהפך אותם לקדושה ואלקות, שהגשמיות עצמה (חושך) נתנה לאדם את הכוח להתפלל ולהתעורר באהבת ה' (אור), הרי שהחושך עצמו מתהפך לאור.

רק שצריך שלא יומשך בבחינת פנימיות - בכל לב ונפש אל הדברים הגשמיים בהם הוא צריך להשתמש, **אלא בבחינת 'עורף'** - בקרירות ובהכרח, כנ"ל. וזהו הטעם הפנימי שכתוב 'ידך בעורף אויביך' ולא 'ידך באויביך', כי כך צריך להיות יחס האדם לדברים אלה שהם 'אויביך' בבחינת 'עורף' ולא 'פנים'.

ובחינת 'עורף' זה - היינו, הדבר הגשמי שמשתמש בו באופן של "עורף" כנ"ל - **יוכלל בבחינת 'ידך'** — 'יודיך' - ידו של הקב"ה ממשי, היינו באלקות, על ידי שמשתמש בדברים גשמיים אלה לשם שמים, כנ"ל.

כמאן דשרי בתר כתפיה בעל כרחו - כמי שמשליך דבר לאחר כתיפו שלא ברצונו, כמו אדם שמוכרח לתת דבר לשונאו ועושה זאת באופן חיצוני, ללא רצון.

ו'כאילו כפאו וכו' - מתייחס לענייני העולם בדרך כפיה, היינו שאוכל, לדוגמא, רק מפני שמוכרח לאכול כדי לחיות).

לסיכום: יחס האדם עם צרכי הגוף וענייני העולם צריך להיות בצורה כזו שיראה את דברים אלה שהם 'אויביך', האויבים הרוחניים שלו, וכשם שהאדם מתייחס לשונאיו בופן חיצוני וללא כל רצון אלא בהכרח, כך תהיה התעסקותו בענייני העולם, בהכרח וכפיה בלבד. וזהו 'ידך בעורף אויביך', שצריך להשתמש בענייני העולם בבחינת 'עורף' ולא 'פנים'.

[כעת, לאחר שנתבאר ענין 'עורף אויביך', יבאר מה שנאמר 'ידך בעורף אויביך':]

'ידך' הוא 'בעורף אויביך'.

אל תקרי 'ידך' - היד שלך, אלא 'יודיך'⁴¹ - ה'יד' שלך, **והוא בחינת 'ידך' ממש** - ידו של הקב"ה ממש.

[ומבאר מהו ידו של הקב"ה:]

כי 'ימינך פשוטה לקבל שבים'⁴², **הוא בחינת ימין וחסד, שנתפשט למטה מטה.**

'ידו של הקב"ה' הכוונה ליד ימינו, שהיא עיקר ה'יד' של ה', וקאי על בחינת מידת החסד שלמעלה, כמאמר 'חסד דרועא ימינא'. וענין בחינת החסד הוא התפשטות והמשכה למטה, וזהו 'ימינך פשוטה לקבל שבים', שמצד מידת החסד שלמעלה הרי הוא מתפשט למטה מטה לקבל את השבים לה' בתשובה.

וכך גם כאן, ש'ידך בעורף אויביך', שבחינת החסד (יד ימינו) נמשכת ומתפשטת למטה מטה עד לבחינת 'אויביך', כפי שממשיך.

ובענין "וירא ישראל את היר הגדולה אשר עשה ה' במצרים" (שמות יד, לא).

(41) תיקוני זהר בהקדמה ז, ב.

(42) תפלת נעילה. ראה מאמרי אדה"צ מארזל ע' רפז, וע' תכו. אמרי בינה שער הק"ש עג, ג. מאמרי אדה"א דברים ח"ד ע' א'שצג.

משמעות להחילוק הזה בין גשמיות לרוחניות. וזהו 'ידך' (של יהודה) בעורף אויביך', היינו כוחו והשפעתו של בחינת יהודה דווקא (אור הסובב) הוא בעורף אויביך וביכולתו להפוך את ה'אויב' והחושך לאור וקדושה.

[הנה, נתבאר לעיל שעל ידי הקדמת עבודת ג' אחי יהודה מגלים את בחינת יהודה. ומה מובן שיש מצב שיכול להיות התעוררות בחינת הביטול דיהודה אבל ללא ההתגלות שלו, ועדיין לא נתבאר מהי המעלה בכך שמגלים את בחינת יהודה בנפש האדם. וזהו שממשיך לבאר:]

וזאת היא מעלת 'יהודה אתה' – היינו, בחינת הודאה בגילוי ('אתה') שבתפילה (שמונה עשרה, ובפרט בהשתחוות שבה) – על ידי שהקדים לפני כן את העבודות של ראובן שמעון ולוי – שתהיה – על ידי זה – 'ידך בעורף אויביך' בשעה שעוסק ב'עורף אויביך' – אחרי התפילה. היינו, כיון שהגיע להתגלות בחינת יהודה בעת התפילה, שבחינת יהודה היא הביטול בסובב כל עלמין דווקא, הנה, על ידי זה גם לאחר התפילה יהיה ביכולתו לעסוק בענייני העולם מתוך כח הביטול דבחינת יהודה, שבכחו דווקא להפוך את גשמיות העולם לאור הקדושה, כנ"ל.

ואזי – לאחר התפילה, כאשר עוסק בעניינים גשמיים – חולפת ועוברת ממנו האהבה – שעורר בשעת התפילה, מכל מקום, נשאר רשימו וכו' [ממנו כל היום] – רושם מעבודת התפילה נשאר כל היום, ובכוח רושם זה ביכולת האדם לקיים ענין 'ידך בעורף אויביך' – להפוך את הדברים הגשמיים לאלקות. כי מאחר שגילה בו את בחינת יהודה, הרי מגילוי זה נשאר רושם השפעתו לכל היום (משא"כ אילו בחינת יהודה לא היתה באה בגילוי, אז לא היה נשאר שום רושם ממנו לאחר התפילה, ולא היה יכול לפעול התהפכות זאת של הדברים הגשמיים לאלקות).

וזהו, כאמור, הפירוש הפנימי של 'ידך בעורף אויביך', שה'יד' והכח של יהודה (שכא מבחינת יודי"ך, אור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין) הוא ב'עורף אויביך', היינו בכוחו לפעול העלאה ובירור זה בבחינת 'עורף אויביך', בענייני העולם בהם הוא עוסק אחרי התפילה.

אך, היינו דוקא בבחינת 'עורף' ולא 'פנים'.

[והנה, לפי זה ביאור הכתוב הוא ש'ידך' של הקב"ה הוא בעורף אויביך, ועל האדם להשתדל שדברים אלה יוכלו בבחינת 'ידך' של ה' (יודי"ך), אבל הרי כוונת הכתוב לפי פשוטו היא לידו של יהודה, ואיך הדברים מתיישבים לפי זה? זהו שממשיך ומבאר איך ששני הפירושים בתיבת 'ידך' (ידו של ה' וידו של יהודה) קשורים זה בזה ותלויים זה בזה:]

והוא – בחינת 'יודי"ך' היא – בחינת 'ידך' של יהודה כו' – כפי שהולך ומבאר.

לפי שהוא – עבודת יהודה – בחינת 'הודאה' וביטול בבחינת 'סובב כל עלמין' (כמבאר לעיל) השוה ומשוה כו' [קטן וגדול]⁴³, "גם חשך לא יחשיך [ממך], ובחשיכה כאורה" (תהלים קלט, יב), גשמיות ורוחניות שוין – לפני אור הסובב, כנ"ל.

[ומביא הוכחה לכך מפסוק לענין זה (שאור וחושך וגשמיות ורוחניות שוים לגבי אור הסובב):]

שהרי "כולם בחכמה עשית" (תהלים קד, כד) – דיוק הלשון 'עשית' (ולא 'בראת' וכדומה) – שהחכמה היא עשיה גשמיות – לגבי אור"ס ב"ה עצמו⁴⁴.

מזה שנאמר 'חכמה עשית' משמע שלגבי אור אין סוף ב"ה עצמו, הסובב כל עלמין, גם ספירת החכמה נחשבת כעשיה גשמיות ממש, כי כאמור רוחניות וגשמיות שוות לפניו היות שאין להן שום ערך אליו, ולכן חכמה וגשמיות הם שווים ממש לגביו.

ואם כן – שלגבי אור הסובב, אליו שייכת עבודת יהודה, הכל שווה, גם האכילה ושאר עניינים גשמיים, הם לפניו יתברך כמו רוחניות של חכמה, מאחר שגם החכמה היא גשמיות וכו' – לגביו, שניהם שווים ממש, ואין כל חילוק ביניהם. ומאחר שיהודה הוא בחינת הביטול לאור הסובב, כנ"ל, לכן ביכולתו להפוך את הדברים הגשמיים לאור וקדושה, למרות שגשמיות ורוחניות הם הפכים זה מזה, כי לגבי אור הסובב כולם שווים ממש ואין כל

(43) ע"פ פיוט (לימים נוראים) "האוחז ביד משפט".

(44) ראה שעה"א פ"ט (פו, א). ראה מאמרי אדה"א ח"ד ע' אירפה. וש"נ. מאמרי אדה"א במדבר ח"ב ע' שפכ וע' שצב.

(כלומר, הדבר העיקרי שגורם להתעוררות כל הבחינות הללו הוא ענין 'ישתחו וכו'', היינו, שללא ענין זה אי אפשר להגיע לכל זה, שהוא כמו ה'עיקר' והשורש לכל זה. ואף שיש דברים אחרים שגורמים להתעוררות בחינות אלו (כמו ההתבוננות בבחינת ראייה המעוררת בחינת ראובן וההתבוננות ברוממות ה' המעוררת בחינת שמעון), מכל מקום, אלו הם דברים טפלים לגבי העיקר והשורש לכל זה, שמבלי בחינת 'ישתחו לך', אי אפשר להגיע להתעוררות בחינות אלו (כדבעי).

[והולך ומבאר עבודה זו של 'ישתחו לך בני אביך'. תחילה יבאר משמעות בחינת 'ישתחו', ענין ההשתחווה:]

כי הנה, ההשתחווה הוא בחינת המשכה.

- כי בה האדם מכופף את ראשו מלמעלה למטה, להורות על המשכה אלקית.

וזהו ענין ההשתחווה שבשמונה עשרה, שהן הן המשכות.⁴⁶

- דהיינו, שכל פעם שאדם משתחוה בש"ע – הוא ממשיך השפע של הברכה על מה שהוא מתפלל (המשכת שפע רפואת החולים, ושפע ברכת השנים וכו').

וזהו שנפסק להלכה שמשתחוים בתיבת 'ברוך' דווקא, כי תוכנו הפנימי של 'ברוך' הוא המשכה (כענין 'ויברך את הגמלים', שהורידם למטה בארץ), וכשאומר תיבת 'ברוך' לפעול את המשכה המסוימת, גם משתחוה, כי זהו גם ענין ההשתחווה – המשכה.

[עתה יבאר מה שנאמר 'אביך':]

ובחינת 'אביך', היינו, בחינת "כרחם אב על בנים" (תהלים קג, יג), 'אבינו אב הרחמן', [נמצא] שהרחמנות הוא בחינת אב - כפי שנראה מהפסוק

אמנם, אף שהגיע לגילוי בחינת יהודה שבו בעת התפילה, אין זה מספיק כדי לפעול התעלות והתהפכות זאת בדברים הגשמיים, נדרש תנאי נוסף, והוא שיהיה בבחינת 'עורף אויבך', היינו שהעלאה זו יכולה להיות רק אם האדם עוסק בדברים אלה באופן חיצוני ובקריירות, שאף שהיה בו גילוי בחינת יהודה, עדיין עליו לוודא שהתעסקותו עם דברים גשמיים תהיה בבחינת 'עורף' – בהכרח ובעל כרחו, ולא 'פנים' – בכל לבו וכחו, שאם לא כן, הדברים הגשמיים ישארו במהותם הגשמית כמות שהם.

[קיצור (מאוה"ת כרך ו'): (נתבאר בחי' מעלת יהודה אתה', הודאה וביטול בשמ"ע, שהוא ההתכללות באור אין סוף הסובב כל עלמין, וזהו בחי' השתחווה דשמ"ע, שזהו למעלה מבחי' ראובן וכו', שהוא רק הרצוא להתכלל, מכלל שעדיין אינה כלולה וכו', ועיי' ידך' יודוך', ביטול זה יהי גם 'בעורף אויבך', צרכי הגוף, כשיהי' כמי שכפאו וכו', יוכלו ג"כ להתעלות ביודוך – ביטול דהכמה)].

פרק ח

ב' פירושים בענין 'ישתחו לך בני אביך'

[ועתה יבאר סוף הפסוק ד'יהודה אתה .. ישתחו לך בני אביך', ש"על דרך הפשוט הוא לפי שנאמר 'לא יסור שבט מיהודה כו', והוא מלכות בית דוד, ולזה אמר 'ישתחו לך בני אביך'. אך, מה שכתוב 'בני אביך' דוקא, ולא אמר 'אחיך' כמו שאמר תחילה 'יודוך אחיך', יש בזה רמז" (מאמרי אדמו"ר האמצעי) (ובזה יתיישב הדיק מתיחלת המאמר – בהביאור – שצריך להבין מה שאמר: 'ישתחו לך בני אביך', מפני מה אינו אומר 'אחיך' כמו שאמר קודם – 'יודוך אחיך', ולמה אומר כאן 'בני אביך':]

אך, עיקר הגורם לכל מעלת בחינה זו – להיות 'יהודה אתה' - גילוי הביטול דיהודה, והגורם להיות 'יודוך אחיך' - שעבודות אחי יהודה תגרום לגילוי בחינת יהודה – על זה נאמר (בסוף הפסוק) "ישתחו לך בני אביך".⁴⁵

- ר"ל: עיקר הגורם לכל המעלות המבוארות לעיל בבחי' ראובן, שמעון, לוי ויהודה – הוא בחי' 'ישתחו לך בני אביך', כפי שממשיך לבאר הענין בזה.

(46) (עיי' ריש פרשת 'וישב' – 'והנה השמש וכו' משתחוים ל' (תו"א כח, ג) - זה לשונו: "אך הענין, כי השתחווה כוללת ב' בחינות: הא' – בחי' ביטול, שבטל ומשתחוה כו', כמו 'וצבא השמים לך משתחוים', שהם מתבטלים כו'. הב' – הוא ענין המשכה, שמרכין ראשו וממשיכו למטה. ובאמת הא בזה תליא, שע"י הביטול גורם המשכה כו'. וכן ידוע גם כן מהשתחווה שבשמונה עשרה, באמרו 'ברוך אתה ה'', שהוא בחי' ביטול וגם המשכה ע"י שמרכין ראשו וממשיך מבחי' 'ברוך' בבחי' 'אתה', כמבואר בפרי עץ חיים").

שבעל פה⁴⁹] - הרי ש'אב' ('אביך') הוא בחינת התורה, חכמה.

[ועפ"ז יובן מהו ענין 'בני אביך':]

ו'בני אביך' - הבנים של בחינת ה'אב' - הם העוסקים בתורה.

- כי בן הוא בחי' מקבל (לעומת האב שהוא בחי' משפיע), ו'בני אביך', היינו אלו שמקבלים מבחי' 'אב' דקאי על החכמה דתורה, והרי לומדי התורה מקבלים מהחכמה - 'בני אביך'⁵⁰.

[ומעתה - על פי כל הנ"ל בביאור כתוב זה - יבאר מה שנאמר 'וישתחו לך בני אביך':]

וזהו "וישתחו לך בני אביך".

ש'בני אביך' - הם העוסקים בתורה (לפי הפירוש השני) **ובגמילות חסדים** (לפי הפירוש הראשון) - **הם 'יشتחו לך'** - וכאמור שהשתחוואה עניינה המשכה - **וימשיכו אותך** - יביאו אותך - היינו בחינת יהודה ושאר אחיו - לידי גילוי.

- כלומר: עיקר הגורם להמשכת והתגלות כל הבחינות הללו המבוארים לעיל - הוא בחי' 'בני אביך', שעל ידי לימוד התורה וגמילות חסדים (דשתייהם נקראים בשם בנים של ה'אב') 'ישתחו לך' - ר"ל: עבודות אלו ימשיכו אותך לידי גילוי⁵¹.

[וכאן מבאר הסיבה לכך שבחי' 'בני אביך' הוא העיקר הגורם להיות ענין 'יהודה אתה' - הביטול בגלוי, וגם 'יודוך אחיך' - התעוררות בחינות אחי יהודה:]

להיות [כי] 'נעוץ תחילתן בסופן'⁵², שחתורה והגמילות חסדים ('בני אביך'), הם הנותנים כח

בתהלים, ובהתפלה (בברכת ק"ש), שאב שייך לענין הרחמנות. וכן נראה במוחש שטבע האב לרחם על בניו.

[וכעת יבאר מה הן בחינת 'בני אביך':]

ותולדות הרחמנות - התוצאה של רגש הרחמנות - הוא בחינת צדקה וחסד, להחיות רוח שפלים - היינו, ביטוי ותוצאת הרחמנות על איש עני הוא על ידי שנותן לו צדקה וכדומה.

שכל העושה חסד במדת הרחמים⁴⁷ לרחם על עניים ויתומים, הרי זה בבחינת 'בני אביך' - ה'בן' והתוצאה מבחינת ה'אב' - רחמנות.

גם - פירוש נוסף ב'בני אביך': בחינת 'אביך' היא התורה.

[הולך ומראה הקשר בין בחינת 'אב' והתורה:]

'דאורייתא מחכמה נפקת'⁴⁸, שהוא בחינת 'אב'.

איתא בזהר 'אורייתא מחכמה נפקת' (התורה יוצאת מחכמה), דהיינו, דשורש ומקור התורה למעלה הוא בחכמתו ית', חכמה דאצילות. זאת אומרת, שהסברות שבתורה - כמו אם יטעון ראובן כך ושמעון כך יהי' בפסק כך - הרי פסק זה הוא מצד שכן מחוייב בחכמתו של הקב"ה.

ובחי' חכמה נקראת בשם 'אבא' בלשון הקבלה (ובינה בשם 'אימא'), שכן כמו האב משפיע הטפה שבה כלול כל הוולד בהעלם, כך הוא ענין בחי' החכמה, שהיא מדריגה אלקית מאוד נעלית על דרך נקודה קטנה שכוללת את כל הגילוי שיומשך בבחי' הבינה (וכמו עד"מ שלב החכמה בתפיסת והשגת ענין רעיון שכלי, שהוא כאשר הענין אינו מונח אצלו עדיין באופן ברור, אלא רק כנקודה קטנה רק שכוללת את כל הענין בהעלם).

[ועוד ראייה על הקשר בין תורה ל'אב':]

ובמו שכתוב (משלי א, ח) "שמע בני מוסר אביך" - זו תורה שבכתב וכו' [ואל תטוש תורת אמן' - זו תורה

49) אגה"ק סימן כ"ט ע"פ זהר חלק ב' רעו, ב.

50) ועל דרך המבואר במקום אחר בענין הסיבה הפנימית מדוע אלו הלומדים תורה נקראים 'תלמידי חכמים' - שהם תלמידים ומקבלים של בחינת החכמה דתורה.

51) "שהו שצ"ל תורה קודם התפלה וכן צדקה קודם התפלה, וכאמור רז"ל: רבי אליעזר יחיב פרוטה לעני והדר מצלי כו'" (סה"מ פר"ת), כי דברים אלה נותנים כח להתעוררות כל בחינות אלו בתפילה.

52) נסמן לעיל.

47) "במידת הרחמים" - היינו ע"י מידת הרחמים (ולא שעושה חסד עם מידת הרחמים שלמעלה).

48) זהר חלק ב' קכא, א.

גשמיים (לימוד הלכות גשמיות כ'המחליף פרה בחמור', וכן נתינת ממון גשמי ביד עני), מעוררים הכחות הכי עליונים בנפש האדם – אהבת ה' ויראתו ובחי' הביטול (כנ"ל בענין בחי' ראובן שמעון לוי ויהודה).

[קיצור (מאוה"ת כרך ו'): (נתבאר איך ש'בני אביך' הם חעוסקים בתורה וגמילות חסדים, הם 'ישתחוו', פירוש: ימשיכו לך להיות בחי' יהודה – הודיה וביטול, כי הם הנותנים כח בנפש להיות לה אהבה ויראה, עד שתהי' בבחי' הודאה כו').]

בנפש לעורר את האהבה ויראה (בחי' ראובן ושמעון כנ"ל), **עד שתהיה בחינת הודאה וביטול** (בחי' יהודה).

ועל ידי כן - נתינת כוח זו מבחינת 'בני אביך' (שהוא העיקר הגורם, כנ"ל) - **"יודוך אחיך", להיות "יהודה אתה" כנ"ל** - הביטול דיהודה בגילוי ממש.

הביטוי 'נעוץ תחילתן בסופן, וסופן בתחילתן' על פי חסידות בא ללמדנו יסוד גדול, אשר דוקא במדריגה התחתונה ביותר ('סופן'), ישנו הגילוי של המדריגה הנעלית ביותר ('תחילתן').

וכך הוא הענין בנידון דידן: שכחות הנמוכים ביותר בנפש האדם קשורים עם כחות העליונים ביותר. וזהו שעל ידי עסק התורה וגמילות חסדים דשתיהם הם עוסקים בדברים

קיצור המאמר

[קיצור המאמר (אוה"ת כרך ו'): בחי' ראובן שמעון ולוי הם העושים להיות בחי' יהודה אתה', וזהו 'יודוך אחיך', כי ראובן הוא בחי' ראוי 'לאסתכלא ביקרא דמלכא', שמוזה נמשך האהבה 'בכל לבבך' גם מרירות על הריחוק, וזהו 'בעניי' וכו'. ושמעון בחי' שמיעה מרחוק, 'שמאל דוחה', שמשפיל את עצמו, והוא בחי' 'שוב', והן 'שמע', והיה אם שמוע'. ולוי הוא בחי' 'אמת ויציב', כי 'לוח אישי אלי' ע"י התורה מלמעלה למטה, וזהו 'אמת ויציב' וכו' הדבר הזה' כו'. ואח"כ בא לבחי' השתחואה וביטול בשמ"ע. וזהו 'יהודה אתה', והוא למעלה מאהבה ויראה, ועי"ז ידך בעורף אויבך' – צרכי הגוף יהי' רק כמי שכפאו כו', ויתעלה בבחי' 'יודיך'. וכ"ז 'ישתחוו וימשיכו לך בני אביך', היינו, העסק בתורה וגמ"ח, שהם הנותנים כח בנפש להגיע לאהבה ויראה וכו', עד שתבא להודאה ביטול].

~ המאמר בלשונו כפי שמופיע בתורה אור ~

עם הוספת קצת סימני פיסוק, ופיתוח ראשי-תיבות, וחילוק לקטעים

עולמות נפרדים הם רק מבחי' מלכותו ית'. וכשיאריך בענין זה בעומק בינתו בבחי' גילוי במוחו ולא בידיעה לבדה אזי מוליד מזה אהבה בהתגלות לבו לחיות נכספה וגם כלתה נפשי וגו' ויבא לקיום ואהבת את ה' אלקיך ממש דהיינו לדבקה בו בא"ס ב"ה ממש וכמ"ש מי לי בשמים כו':

והנה כתיב בכל לבבך ואמרו רז"ל בשני יצריך דהיינו שתהא האהבה בבחי' בעל תשובה כי התשובה אינו דוקא במי שיש בידו עבירות ח"ו. אלא אפי' בכל אדם כי ענין תשובה הוא להשיב את הנשמה למקורה ושרשה שחיתה כלולה במאצילה ב"ה וצוררה בצרור החיים את ה' ממש וירדה ממקום כבודה ונתלבשה בעוה"ז הגשמי שאפילו כל השגות הרוחניים שמשגת בהתלבשותה בתוך הגוף הם נופלים תחת בחינת זמן ומקום וצריך להשיבה ע"י ויצעקו אל ה' בצר להם כי צר לו המקום שהוא בחי' מצר וגבול ועל זה נאמר אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מבחי' מצר כו' שע"י המרירות אשר יהיה לו על ההיפוך תגדל האהבה לה' ביתר שאת להתכלל באוא"ס ב"ה כיתרון האור הבא מן החשך. וע"ז אמרו"ל במקום שבע"ת כו'. וכדאי' בזהר דמשכין ליה בחילא יתיר להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו עד שגם חיות הגוף ונפש הבהמית וכחותיהם יתהפכו וישובו אל ה' ואתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו כי ראה ה' בעניי פי' שע"י עניי ומרודי הוא מרירות הנפש שכאתעדל"ת נמשך לחיות אתעדל"ע וכמים הפנים כו' יתרון האור בבחי' ראייה מלמעלמ"ט כי יאהבני בבחי' אישי דהיינו כמ"ש ביום ההוא תקרא לי אישי. ופי' אישי אש שלי ממש והיינו התשוקה שמממה למעלה בחי' ואל אישך תשוקתך שהוא הוא האש שלי תהיה בבחי' התכללות באוא"ס ב"ה ממש עד שהוא הוא יהיה אישי אש שלי ממש כי וימינו תחבקני בבחי' חבוק והתכללות לחיות גילוי אוא"ס ב"ה ממש על נפשי בתשוקה זו:

יתורה אתה יודוך אחיך וגו'. הנה יהודה נקרא ע"ש הפעם אודה והוא בחי' הודי' שבכללות נש"י מודים אנחנו לך ואנחנו כורעים ומשתחויים ומודים. אלא שלמטה לפי שהוא תחת הזמן נק' הפעם אודה שלא כל העתים שוות. אבל למעלה במקור חוצב נשמותיהם הוא למעלה מן הזמן ושם נק' יהודה כי היו"ד מורה על ההוה כמו ככה יעשה איוב. ויחי' פי' המלה כמו יודה בתום ה' יהודה ((ובנחמי' י"א) נכתב יהודה בסגול תחת הדל"ת) וענין הפעם אודה היינו אחר לידה והתגלות בחי' ראובן שמעון ולוי שהם הם הגורמים לבחי' הודיה זו. וזהו יודוך אחיך. וביאור ענין זה הנה ראובן הוא ע"ש ראו בן בחי' ראייה ובחי' ראייה זו היא הגורמת המשכת בחי' האהבה. כמ"ש פני אריה אל הימין אריה אותיות ראייה וכן היה הגל מחנה ראובן תימנה כי ענין ראייה הוא ענין התקרבות דרך חיבה כמ"ש כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם כו'. וזהו כי ראה ה' וגו'. כי עתה יאהבני אישי וגו'. וענין המשכה זו בכנ"י הוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא לעורר את האהבה עד שתחפץ לדבקה בו ית' ועד"ז נתקנו פסוד"ז ויוצר אור קודם ק"ש כדי שיבוא לקיום ואהבת בק"ש. כי עיקר הכוונה בספור שבחו של מקום הוא כי לא די בידיעה לבדה לפי שהיא בחי' העלם ואפי' נגבא אפוס מחתרתא וכו' ולא יבוא לקיום ואהבת כ"א כשיצא מההעלם אל הגלוי ומבחי' ידיעה לבחי' ראייה ממש שהוא בחי' גילוי לאסתכלא דוקא והיינו ע"י שירבה לספר בשבחיו יתברך ולהעמיק דעתו איך שמלכותך מלכות כל עולמים. אלף אלפים ורבו רבבן כו' והוא לבדו ית' הוא יחיד ומיוחד כמו קודם שנברא העולם. כמאמר יחיד הי העולמים מלך כו'. ואמתות שם יחיד הוא שהוא לבדו הוא וענין אחד הוא שנמשך בחי' א' בחי"ת וד' שהם ו' רקיעים והארץ כו' שיהיו במלים ליחודו ית' שהחיות של שמים וארץ עולה ונכלל במקורו וכך עולה אפילו החיות של הרוחניות כמ"ש לך ה' הגדולה וכו' (ועיין מזה על פסוק וארא אל אברהם) ורק בשכמל"ז שלהיות

ונמשך אא"ס ב"ה מלמעלה למטה. וזהו פי' אמוי"צ בו' שמאריבין לאשר ולקיים את הדבר הזה עלינו ועל אבותינו בו' על הראשונים בו' וממשיכים מלמעלה אמת ויציב ונכון וכו' ונחמד ונעים בו' להיות המשכת אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה באור תורה:

אך הנה כל ג' בחי' הנ"ל עדיין הם בבחי' ממכ"ע שהם בחי' המשכות מאא"ס ב"ה לבחינת ממכ"ע שבחי' ראובן היא לעורר את האהבה להיות נכספה וגם בלתה בו' ולהיות משתוקק' להתכלל ולהתייחד במאצילה ב"ה מכלל שהיא עדיין אינה כלולה ומיוחדת באא"ס ב"ה הסוכ"ע (בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הכל בשוה ורוחניות וגשמיות כולא קמיה כלא ממש חשיבי) ועד"ז שאר הבחי' אלא שהן בחי' המשכות להיות ממכ"ע בו'. אבל בחי' יהודה שהוא בחי' הודאה הוא בחי' ביטול והתכללות באא"ס ב"ה ממש הסוכ"ע והן הן בחינות השתחואות שבתפלת שמ"ע. ולכן תפילה היא בלחש ובחשאי בבחי' סוכ"ע למעלה מעלה מבחי' השתלשלות שאינה בגדר המשכה והשפעה כלל בו' ואינה עולה בשם אהבה כלל רק בחי' ביטול במציאות ממש לגמרי והיינו בחי' השתפכות אל חיק אביה ממש להיות כאין ואפס ממש שע"ז מרמז ענין ההשתחואה כמו שמשתחוה לפני המלך שמבטל א"ע בו' רק שבדי להיות בחי' זו שהוא בחי' יהודה בבחי' אתה דהיינו להיות בגילוי כאילו הוא לנוכח צ"ל יודוך אחיך שצריך להקדים תחילה בחי' ראובן ושמעון ולוי שבהם ועל ידם יומשך גילוי בחי' הודאה זו כי בלי קדימת בחי' ראובן שמעון ולוי לא נמשך בחי' יהודה שהוא בחינת ביטול והתכללות בו' בבחי' גילוי אלא בבחי' העלם ומקיף. ולכן א"א להתחיל תפילת שמ"ע בלי קדימת פסוד"ז ויוצר אור וק"ש בו' (ובמנחה שמתפללין רק תפילת שמ"ע היינו מפני שכבר הקדימו בשחרית ק"ש וברכותיה קודם התפלה). וזהו ענין נעוץ תחלתן בסופן והמ"י (וע' במ"א ע"פ ולשרקה בני אתונו דמשמע דשור"ק שהוא הודאה הוא למטה מסג"ל שהוא בחי' אהוי"ר בו'. וזהו לכאורה הפך ממ"ש כאן דיהודה שהוא הודאה הוא למעלה מראובן שמעון ולוי שהם סג"ל. ובאמת לק"מ דהודאה

והנה זהו ענין ראובן שהוא ענין בחי' פ' ראשונה שבק"ש שהוא בחי' רצוא. ופ' שניה שבק"ש היא בחי' שמעון והיה אם שמוע תשמעו שהיא בחי' שוב כי ראייה היא מקרוב והיינו בחינת אהבה שמחמת הקירוב. אבל שמיעה היא מרחוק והיא חגורת בחינת יראה וכמ"ש ה' שמעתי שמעך יראתי כי היראה היא באה מחמת בחי' הריחוק הנמשך מבחי' שמאל דוחה. כי לפי שהוא דוחה ומשפיל עצמו לומר לנפשו מי הוא אשר ערב לבו לגשת בו' אזי תפול עליו יראה ופחד בלבו וכמ"ש וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק שבשביל וינועו שנפל עליהם אימה ופחד ולפיכך ויעמדו מרחוק בבחי' שמיעה ובענין אם רץ לבך שוב לאחד. וזהו ענין פ' שניה שבק"ש שהוא בחי' יראה כמ"ש השמרו לכם פן יפתה בו'. וז"ש כי שמע ה' כי שנואה אנכי ובענין נבזה בעיניו נמאם דהיינו שע"י אתעדל"ת מה שנחשב בעיניו לשנואה ע"י שמאל דוחה נמשך להיות אתעדל"ע כי שמע ה' בחי' שמיעה מרחוק כדי להמשיך בחי' יראה מלמעלה (ובזה יובן ענין שמע והא"ש שהן חו"ג והשמות מ"ב וע"ב אלא שהוא התכללות כי שמע חסד אהבה ראובן וכלול גם כן מגבורה בחי' ראה בעיני הנ"ל וכן והא"ש יראה כלול מאהבה) (עיי' ביאור זה ע"פ אלה מסעי וע"פ ויחי). והנה אחר ק"ש אומרים אמת ויציב וכו' ונחמד ונעים ונורא וכו' הדבר הזה עלינו והיינו בחי' לוי ילוה אישי אלי. והוא ענין ימינא ושמאלא ובינייהו כלה כי שמאלו תחת לראשי בחי' שמאל דוחה הוא שגורמת להיות נשיאות ראש וכו' וימינו תחבכני ימין מקרבת להתכלל בו'. ובחי' ילוה אישי היינו מה שאומרים באמוי"צ הדבר הזה היא התורה ששרשה מאד נעלה אלא שנתלבשה בדברים גשמיים שלכן נמשלה התורה למים שיורדים ממקום גבוה וכו'. וזאת ישיב אל לבו אמת הוא שאין אני ראוי מצד עצמי לעלות ולהתכלל באור ה' ולהשיב את הנפש ממטה למעלה לייחדה במאצילה ב"ה כי מי יעלה בחר ה' בו' אבל מ"מ הרי אא"ס ב"ה מצד עצמו ממילא ומאיליו נמשך גם למטה ששורה ומתגלה בתורה והרי מתגלה יחוד זה העליון למטה כמו למעלה ואי לזאת ע"י עסק התורה יכול להמשיך אא"ס ב"ה ממש למטה על נפשו וזהו אם רץ לבך שוב לאחד שגם למטה בבחי' שוב נמשך בחי' אחד וזהו ילוה אישי אלי שיורד

ומשוה בו' גם חשך לא יחשיך וכחשיכה כאורה גשמיית ורוחניות שוין שהרי כולם בחב' עשית שהחכמה היא עשיה גשמיות וא"כ גם האכילה ושאר ענינים הגשמיים הם לפניו ית' כמו רוחניות של חכמה מאחר שגם החכמה היא גשמיית וכו'. וזאת היא מעלת יהודה אתה היינו בחי' תודאה בגילוי שבתפלה שתהי' ירך בעורף אויביך בשעה שעוסק בעורף אויביך ואזי חולפת ועוברת ממנו האהבה מ"מ נשאר רשימו וכו' אך היינו דוקא בבחי' עורף ולא פנים:

אך עיקר הגורם לכל מעלת בחי' זו להיות יהודה אתה והגורם להיות יודוך אחיך ע"ז נאמר ישתחוו לך בני אביך כי הנה החשתחוואה הוא בחי' המשכה וזהו ענין החשתחווא' שבשם"ע שהן הן המשכות (ע' ר"פ וישב והנה השמש וכו' משתחוו' לי) ובחי' אביך היינו בחי' כרחם אב על בנים אבינו אב הרחמן שהרחמנות הוא בחי' אב ותולדות הרחמנות הוא בחי' צדקה וחסד להחיו' רוח שפלים שכל העושה חסד במדה"ר לרחם על עניים ויתומים ה"ז בבחי' בני אביך. גם בחי' אביך היא התורה דאורייתא מחכמה נפקת שהוא בחי' אב וכמ"ש שמע בני מוסר אביך זו תושב"כ וכו' ובני אביך הם העוסקים בתורה וזהו וישתחוו לך בני אביך שבני אביך הם העוסקים בתורה ובגמ"ח הם ישתחוו לך וימשיכו אותך להיות נעוץ תחב"ס שהתורה והגמ"ח הם הנותנים כח בנפש לעורר את האוי"ר עד שתהי' בחי' תודאה וביטול וע"כ יודוך אחיך להיות יהודה אתה כנ"ל:

היא למטה מאהוי"ר אבל תודאה דיהודה זהו בחי' בטול שלמעלה מאהוי"ר וזה בחי' דוד אם לא שויתי ודוממתי וכמ"ש ואחר האש קול דממה דקה הרי שהדממה והביטול הוא למעלה מהאש שהיא אהבה כי תמן קאתי מלבא אבל גבי אש כתיב לא באש הוי"ה אלא שהאש הוא להוי"ה כמ"ש במ"א. ועוד דזהו שאמר כאן יהודה אתה שיהיה יהודה בבחי' אתה דהיינו בבחי' גילוי בו' ולפעמים אינו בגילוי כ"א רק בהעלם ואז היא תודאה שלמטה מאהוי"ר. אבל כשהתודאה בבחי' גילוי זהו בחי' ביטול ממש):

והנה ע"ז ירך בעורף אויביך. אויביך הם עניני העולם וצרכי הגוף הגשמי. הגם שאדם צריך להם מ"מ צריכין להיות בבחי' עורף ולא פנים (בחי' פנים היינו שעושה הדבר בלב ונפש ובחי' עורף היינו בחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפי' בע"כ וכאלו כפאו וכו'). וירך הוא בעורף אויביך א"ת ירך אלא יודי"ך והוא בחי' ירך ממש כי ימינך פשוטה לקבל שבים הוא בחי' ימין וחסד שנתפשט למטה מטה ובענין וירא ישראל את הירידה הגדולה אשר עשה ה' במצרים כי הנה הירידה הגדולה הזאת שהוא בבחי' אחוריים וכאלו כפאו. מי גרם להמשיך את האדם להיות מוכרח לזה ודאי מאת ה' ומידו היתה זאת כדי לאתהפכא חשוכא לנחורא שיתפלל בכח האכילה וכו' וכיוצא בזה רק שצריך שלא יומשך בבחי' פנימיות אלא בבחי' עורף ובחינת עורף זה יוכלל בבחי' ירך יודי"ך. והוא בחי' ירך של יהודה בו' לפי שהוא בחי' תודאה וביטול בבחי' סוב"ע השוה

שיתברכו בכל טוב סלה

לזכות

הת' מנחם מענדל בן
שיינא באשא

ליום הולדתו כ"ט תמוז

לברכה והצלחה בכל
המצטרך לו

לאריכות ימים ושנים
טובות

לזכות

אסתר בת

רחל

שתתברך בכל טוב סלה

לזכות

הילד חייל בצבאות ה'

אברהם זאב בן שיינא
באשא

ליום הולדתו כ"ב אלול

לשנת הצלחה רבה
ומופלגה בגו"ר

לזכות

ר' לוי יצחק הלוי

וזוגתו מרת חנה

קוריןסקי

וכל יוצאי חלציהם

ולזכות

'חדר מנחם' מלבורן
אוסטרליה

לעילוי נשמת

יחזקאל בן יוסף חיים

ולעילוי נשמת

רבקה בת יחזקאל

לעילוי נשמת

ר' ראובן בן ר' יוסף
רובינשטיין ע"ה נדבת

חתנו ר' מיכל קארצאג

לזכות

בת מצוה

יהודית

כ"ח תמוז תשע"ג

ולזכות אחיותיה חי'
מושקא, זעלדא, ואחיה
שרגא פיוויש, מנחם
מענדל

נדבת הוריו

מרדכי אברהם ישעיהו
וזוגתו מרת אסתר שפרה

טלזגר

לזכות הרב ומשפיע
שמואל לו, שימשיך
בעבודתו הקודש

מאת תלמידו

שאול גנוגלי

לזכות

World Trade
Copiers

ואברהם הולצברג

לזכות

לרפו"ש לשאול אליהו
שיחי' בן חנה רבקה
שתחי'

לזכות

מרת חנה מינא בת

שושנה אביבה

שתתברך בכל טוב סלה

לעילוי נשמת

הרחמים רבים כתיאל

שלום בן

הרחמים רבים חיים

יצחק ע"ה

נלב"ע ביום הש"ק ח'

תשרי תשס"ז

תנצב"ה

לזכות

הרה"ת ר' יונתן מיכאל

הכהן

בן ריסא, וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לזכות

הרה"ת ר' נחמן דוב

שיחי'

בן מאלע, וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר'
שמואל אייזיק הלוי ע"ה

פאפאק

נפטר ליל ש"ק פ'
במדבר, ה' סיון ערב חג
השבועות, התשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס על ידי ולזכות
משפחתו שיחי' לאורך
ימים ושנים טובות

לעילוי נשמת

בתייה בת שלמה הלוי
ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות

ולרפואה שלימה וקרובה
עבור

חי' אלה שתחי' בת ריסא

ולזכות

עמנואל בן חי' סאשה

לזכות

רפו"ש ליוסף יצחק בן
אירים

ודורי בן אורה

לזכות אשר בן רינה
לזיווג משורש נשמתו

ולגאולה שלימה של עם
ישראל בקרוב ממש

מנדבים חודשיים - 50

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות

משפחת באבי'ג

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות

הרה"ת ר' שלום דובער

וזוגתו מרת חי' מושקא

גורביץ

וכל משפחתם

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

לזכות

הרה"ת ר' לוי הלוי בן שרה

וזוגתו מרת שיינא מלכה בת רחל

ובניהם יהודית, צבי הירש הלוי, חי' מושקא

בת שיינא מלכה

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי מזוני ובכולם

רווחי

Refuah Sheleima for

Daniel Reuvein ben Dina

Donated

Anonymously

לזכות

משפחת אהרן

מנדבים חודשיים - 150

לזכות

ר' יעקב בן חנה שי'

גרסון

וכל משפחתו

שיתברכו בכל טוב סלה

לזכות

הרה"ת ר' שמואל דוד וזוגתו

שיחיו

ניומאן

וכל משפחתם

שיתברכו בכל טוב סלה בבני חיי

מזוני ובכולם רווחי

לעילוי נשמת

הרה"ת הר' אליהו ציון בן הרה"ת ר' חנניה ומרת ברוכה
ולזכות

מרת סופי' בת גרז שתבדל לחיים טובים וארוכים
ולזכות

ר' חיים שמעון בן רחל, ומרת חי' לאה בת ראשקא שיחיו

נדבת

אוריאל בן סופי'

וזוגתו מרת חנה טויבע בת חי' לאה

ומשפחתם שיחיו

להצלחה רבה בגו"ר

השליח הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת שטערנא שרה שיחיו

מינץ

לזכות

הילדים מנחם מענדל, אייזיק גרשון, צמח, משה, וחי' מושקא שיחיו

מינץ

שיהיו להם ברכות בכל מכל כל בטוב הנראה והנגלה, ושירווי מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

נדבת

ר' יוסף הלוי וזוגתו מרת חנה מלכה שיחיו

גורביץ

לזכות

כל משפחתו

שיהיו להם ברכות בטוב הנראה והנגלה בכל מכל כל, ושירווי מהם
הוריהם אידישע חסידישע נחת

לימוד התורה יומם ולילה

מוקם ב574 א.מפייר בולברד.
פתוח 20 שעות ביממה
בשעות 6:00 בבוקר עד 2:00 בלילה
(בכל יום בשבת ובחול)

היכל הלימוד
תפארת יצחק
שע"י יגדיל תורה

www.ChassidusOnline.org